

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آمادگی دفاعی

سال دوم دبیرستان

کلیه رشته‌ها

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب : آمادگی دفاعی - ۲۳۸

مؤلفان : شورای برنامه‌ریزی درس آمادگی دفاعی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۰۹۲۶۶ - ۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۰۹۲۶۶ - ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت : www.chap.sch.ir

صفحه آرا : محمد پریسای

طراح جلد : طاهره حسن زاده

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (دارو پخش)

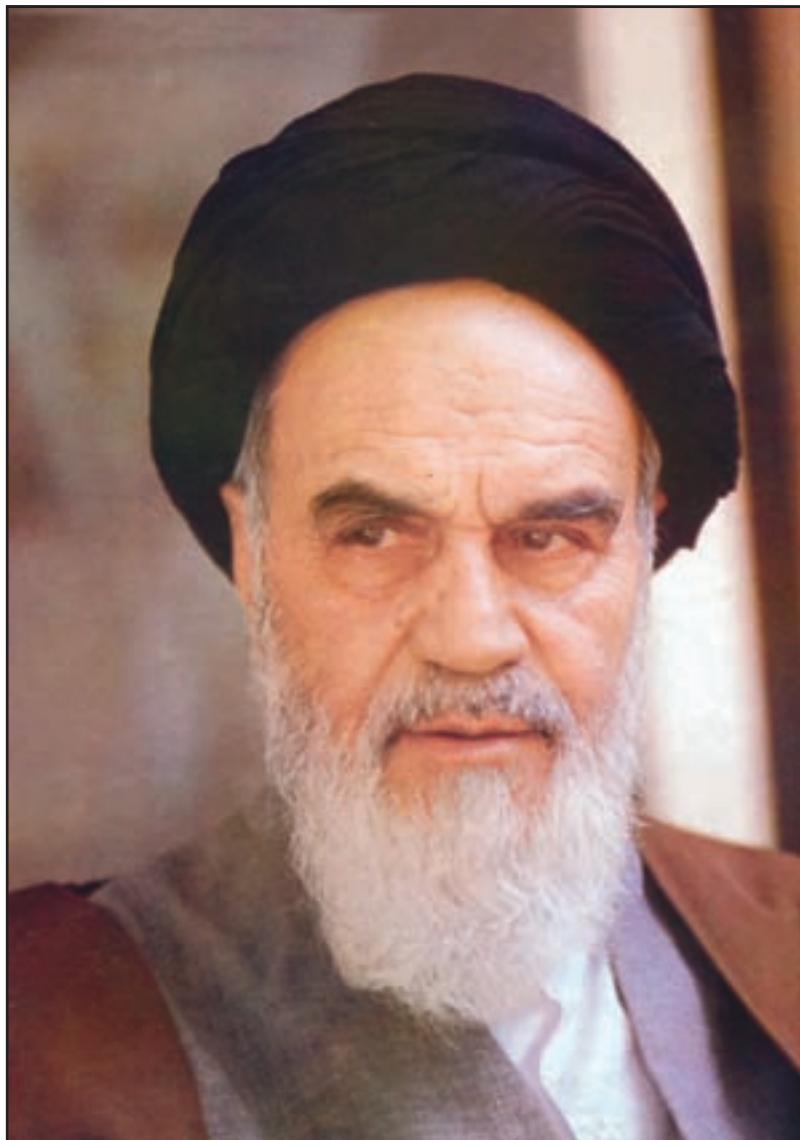
تلفن : ۰۹۱۶۱ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۰۹۱۶ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، صندوق پستی : ۳۷۵۱۵ - ۱۳۹

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ دوازدهم ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۸-۰۰۶-۰۵-۱۰۰۶-۹۶۴ ISBN 964-05-1006-8

هر انسان مخلص و متعهدی که آمادگی دفاعی را لازمه‌ی حیات
جامعه‌ی اسلامی بداند در نزد خدا آبرو پیدا می‌کند.

امام خمینی (قدس سرّه الشّریف)

این کتاب حاصل بازنگری در برنامه‌های درسی پایه‌های اول و دوم دبیرستان و همچنین استفاده از منابع جدیدی است که از طریق نیروی مقاومت بسیج در اختیار شورای برنامه‌ریزی درس آمادگی دفاعی قرار گرفته است. بازنگری و تدوین کتاب توسط گروه درسی و شورای برنامه‌ریزی درس آمادگی دفاعی و زیر نظر برادران غلامرضا سراج‌زاده، مهدی اسدی ملردی، سرهنگ خسرو جهانی و برادر حشمت‌الله یزدانی انجام شده است. در اینجا جا دارد از زحمات برادران، سردار علیرضا معین‌زاده، سرهنگ مهدی خانی، سرهنگ غلامرضا حسینی و سرهنگ کاظمی به جهت تأمین منابع اطلاعاتی و پشتیبانی علمی – تخصصی و همچنین برادر فتحی از هلال احمر به عنوان عضو شورای برنامه‌ریزی درسی که در زمینه اصلاح و تکمیل امداد و کمک‌های اولیه گروه را یاری کردند قدردانی به عمل آوریم.

فهرست مطالب

۱	فصل اول: آشنایی با دفاع
۱۴	فصل دوم: آشنایی با دفاع غیر نظامی
۱۵	بخش اول: دفاع در مقابل بمباران‌ها
۲۲	بخش دوم: دفاع در برابر حملات شیمیایی، میکروبی و رادیواکتیو (ش.م.ر)
۴۸	بخش سوم: به کارگیری مهارت‌های فردی، گروهی و امکانات در دفاع
۶۲	بخش چهارم: اهمیت حفاظت اطلاعات
۶۶	بخش پنجم: امداد و کمک‌های اولیه
۷۹	فصل سوم: آشنایی با دفاع نظامی
۸۰	بخش اول: نظام جمع
۸۸	بخش دوم: اسلحه و نحوه‌ی عملکرد آن

مقدمه

داش آموزان عزیز، شرع مقدس اسلام بر امر حفظ آمادگی برای دفاع در برابر خطراتی که مسلمانان و جامعه اسلامی را تهدید می کند، تأکید فراوان کرده است. خطر در آشکال مختلف نظامی و غیرنظامی با توجه به موقعیت و شرایط جغرافیایی، کشور عزیزان را تهدید می کند. نمونه‌ی بارز و آشکار خطر نظامی را در دفاع هشت‌ساله‌ی خود در جنگ تحملی تجربه کردیم. این خطر به صورت بالقوه به علت عدم پایبندی دشمنان به حقوق بشر، آزادی، انسانیت، احترام به قانون و ... هنوز وجود دارد. دامنه‌ی جنگ در دنیا کوتولی به علت دستیابی بشر به فن‌آوری نوین گسترش یافته و شهرها به عنوان اهم فشار در تبررس مت加وزان و آماج حملات آنان قرار گرفته است.

پایداری و مقاومت فردی و اجتماعی در برابر چنین حملاتی، نیازمند شناخت اهمیت و ضرورت دفاع، پایبندی به نظم، شناخت شیوه به کارگیری توان فردی و گروهی، کسب دانش و مهارت برای امداد رسانی و کمک‌های اولیه و هم‌چنین کسب توانایی در زمینه‌ی استفاده از ابزار برای حفظ جان خویش و دیگران است.

شما در فصل اول این کتاب با اهمیت و ضرورت دفاع از ابعاد مختلف آشنایی شوید. در فصل دوم، بخش‌های مختلفی ارائه شده که شما را با شرایط ویژه، به هنگام حادث شدن حملات هوایی به صورت حملات عادی یا شیمیایی آشنا می کند و اقدامات فردی و گروهی را برای مقابله با این حملات به شما می آموزد. اهمیت حفظ اطلاعات در چنین شرایطی و هم‌چنین نحوه امداد رسانی و کمک‌های اولیه بخش‌های دیگر این فصل هستند.

در فصل سوم کتاب، بخش نظام جمع به عنوان ابزاری برای دستیابی به نظم انفرادی و گروهی که در شرایط بروز خطر اهیت فراوان دارد، ارائه گردیده و بخش آخر نیز به معرفی سلاح کلاشنیکوف به عنوان سلاح انفرادی برای حفظ جان خویش و دیگران، اختصاص یافته است. مواردی هم‌چون نظام جمع، اسلحه و نحوه‌ی به کارگیری آن، امداد رسانی و کمک‌های اولیه، اطفاء حریق، استفاده از قطب‌نما، جهت‌یابی، تخمین مسافت و غیره که کسب مهارت در آن‌ها اهمیت بیشتری دارد، در کلاس‌های عملی و توسط مربیان محترم و نیروی مقاومت بسیج به شکل عملی تدریس می شود.

فصل اوّل

آشنايی با دفاع

آشنایی با دفاع

دفاع چیست؟

مجموعه اقدامات موجودات زنده برای حفظ و حراست از حیات خود در برابر خطرات محیطی که به منظور تقلیل یا دفع تجاوز صورت می‌گیرد، دفاع می‌گوییم.

انواع دفاع

الف - دفاع غریزی

ب - دفاع آگاهانه

الف - دفاع غریزی: به صورت ناخودآگاه انجام می‌شود و در بین موجودات زنده مشترک است.

مثال

- بسته شدن سریع چشم به هنگام انعکاس نور شدید در چشم

- عقب کشیدن دست به هنگام برخورد با جسم داغ

- فرار سریع حیوانات از محدوده‌ای که احساس خطر می‌کنند.

ب— دفاع آگاهانه: این نوع دفاع مختص انسان است و دارای دو نفاوت اساسی با دفاع غریزی است.

- ۱— هدف انسان از دفاع بر حفظ جان، حفظ اعتقادات و میهن خویش است.
- ۲— انسان براساس قدرت تفکر و تعقل و یادگیری‌های قبلی با خطرات مقابله می‌کند.

اهمیت آمادگی دفاعی از دیدگاه قرآن

می‌دانید که لازمه‌ی موقفيت در هر کاری آمادگی برای انجام آن است. همان‌گونه که حضور در امتحانات بدون آمادگی قبلی، نمی‌تواند توفيق چندانی به همراه آورد، اقدام به هر کار دیگری نیز چنین است بهخصوص دفاع در برابر دشمن.

فکر کنید در صورتی که ملتی آمادگی دفاع در برابر دشمن را نداشته باشد چه نتایج و پیامدهای ویران کننده‌ای به دنبال دارد و چه تلفات و خسارات سنگینی بهار خواهد آورد؟ خداوند متعال در قرآن کریم با اشاره به آرزوی دشمنان برای نابودی مسلمانان هشدار می‌دهد که هرگز از سلاح‌ها و امکانات خود غافل نشوند و زمینه‌ی حمله و هجوم دشمن را فراهم نسازند.

در آیه‌ی ۱۰۲ سوره‌ی نساء چنین می‌فرماید:

«وَإِذَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَعْقِلُونَ عَنْ أَسْلِحْتِكُمْ وَأَمْتَعْتِكُمْ فَيَمْلِئُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً»
«کافران آرزو دارند که شما از سلاح‌ها و متاع‌های خود غافل شوید و یکباره

به شما هجوم آورند.» و در آیه‌ی ۶۰ سوره انفال می‌فرماید:

«وَأَعْدُوا لِهِمْ مَا أَسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوُّكُمْ»

«و هر آن‌چه می‌توانید از نیرو و اسب‌های ورزیده (ساز و برگ جنگی) فراهم آورید تا به وسیله‌ی آن دشمنان خدا و دشمنان خودتان را بترسانید.»
به نظر شما چه درسی از این آیات می‌توان گرفت؟

آیا این آیات هوشیاری دائمی مسلمانان و توجه به امکانات و سلاح‌های خود و کسب آمادگی لازم برای مقابله با دشمنان و تهیه‌ی سلاح و تجهیزات و وسائل مورد نیاز را در حد توان، متنذکر نمی‌شوند؟ آیا به مسلمانان نمی‌آموزند که با آماده نگهداشت خود و مجهرز نمودن رزم‌مندگان و مرزداران

اسلام از راه ایجاد ترس و وحشت در دل دشمن به پیروزی دست یابند و بدون جنگ و خونریزی فاتح میدان باشند؟

به نظر شما در صورتی که مسلمان از هر جهت کاملاً آماده‌ی دفاع در برابر دشمنان باشند آیا کسی فکر و جرأت حمله به آن‌ها را به خود راه خواهد داد؟
نکته‌ی قابل توجه و مهم دیگر در این آیه، این است که به نیت و انگیزه‌ی الهی در دفاع و کسب آمادگی اشاره فرموده و یادآور شده است که در این امر مهم، باید «رضایت الهی» موردنظر شما باشد و آمادگی شما، در جهت ترساندن دشمنان خدا باشد.

پیامبر گرامی اسلام (ص) نیز می‌فرماید، «تیراندازی، شنا و اسب سواری را به فرزندان خود بیاموزید».۱ فن تیراندازی، شنا و اسب سواری نیز علاوه بر این که نوعی تفریح و ورزش است گامی در جهت آمادگی دفاعی و رزمی مسلمانان می‌باشد.

البته آمادگی برای دفاع، عام و کلی است و شامل همه مسلمانان اعم از مرد و زن، پیر و جوان می‌شود و هر کس باید به فراخور حال و شرایط خود در دفاع شرکت نماید.

اهمیت آمادگی دفاعی از نظر شخصیت‌ها

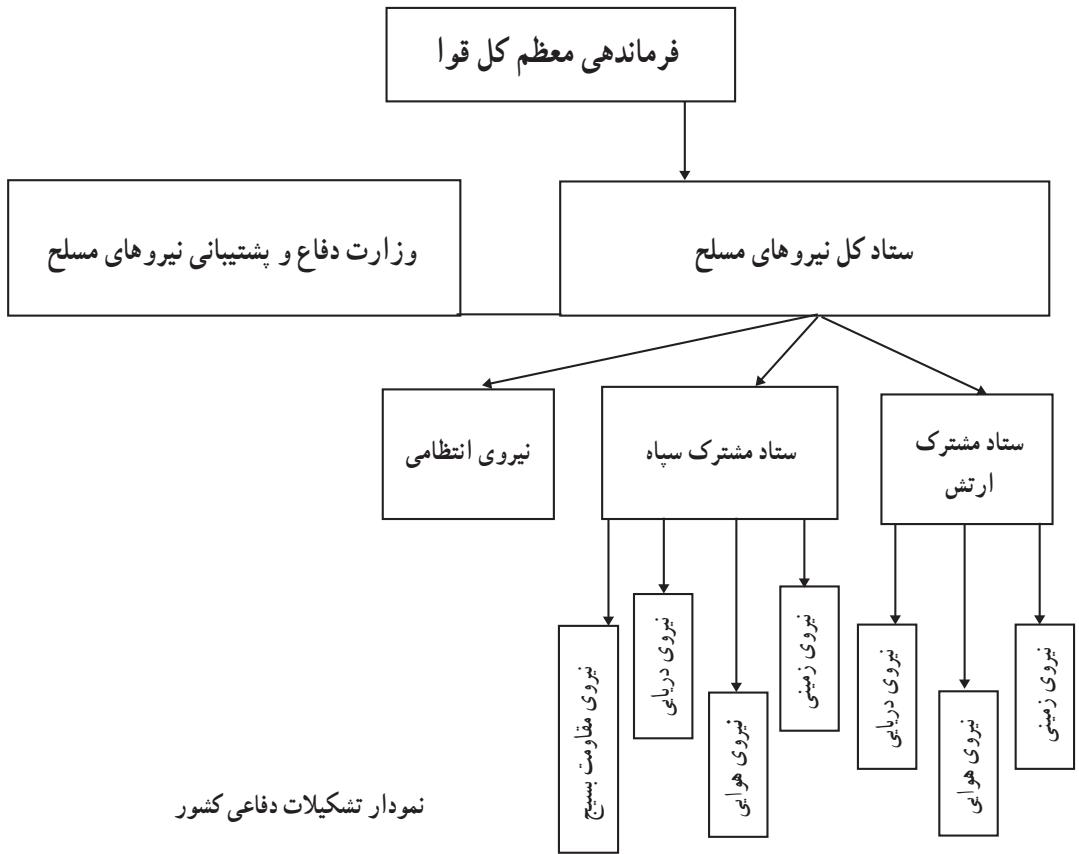
امام خمینی «ره»: هر انسان مخلص و متعهدی که آمادگی دفاعی را لازمه‌ی حیات جامعه‌ی اسلامی بداند در نزد خدا آبرو پیدا می‌کند.

مقام معظم رهبری: در دنیابی که سلطه‌گری یک امتیاز محسوب می‌شود، ملت ما باید قادر به دفاع از خود باشد.

سازمان دفاعی کشور و نقش نیروهای مردمی

انقلاب بزرگ و نوپای اسلامی ایران که امروزه قدرتمند، با صلابت و پویا به حرکت خویش ادامه می‌دهد و به ملل محروم و جامعه‌ی جهانی امید و ایمان می‌بخشد، لحظه‌ای از مکر و تهاجم و آفات دشمنان در امان نیست. بنابراین داشتن نیروی دفاعی منسجم و سازمان یافته از وظایف اصلی هر نظامی بخصوص نظام اسلامی ماست که استکبار جهانی به طور مستمر در صدد ضربه زدن به آن می‌باشد. در نظام مقدس جمهوری اسلامی برای دفاع از نظام و دستاوردهای انقلاب اسلامی تشکیلاتی درنظر گرفته شده است که در رأس آن مقام شامخ ولايت به عنوان فرماندهی کل قوا قرار دارد.
با دقت در نمودار تشکیلات دفاعی، دو نیروی عمدۀ را تحت امر فرماندهی کل قوا می‌توان

۱- مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۱۱۵

شناسایی کرد که عبارتند از :

- نیروی رسمی دولتی
- نیروهای مردمی

نیروهای دولتی به عنوان نیروهای رسمی دفاعی کشور شناخته می‌شوند و با سازماندهی، طراحی و حفظ آمادگی از نظر نیروی انسانی و تجهیزات به عنوان نیروی اصلی حفظ و حراست از مرزهای آبی و خاکی و هوایی و همچنین حفاظت از دست آوردهای انقلاب اسلامی عمل می‌کنند. در عین حال نیروهای دولتی به تنها قابل قادر به انجام چنین مسئولیت سنگینی نیستند. بنابراین در کنار آن‌ها نیروی عظیم مردمی می‌تواند نقش مؤثری ایفا کند. این کار در تمامی کشورهای جهان متداول است. در این بخش به معرفی تشکیلات دفاعی کشور و نقش نیروهای مردمی در ایران اسلامی می‌پردازیم.

نقش نیروهای مردمی در دفاع

بسیج: ارتش مردمی و بسیج ملی از دیرباز در بسیاری از کشورهای دنیا وجود داشته است.

کشورهایی که دارای بسیج مردمی هستند در به کارگیری این نیروی عظیم دیدگاه‌های مختلفی دارند. برخی از کشورها مسئولیت اصلی دفاع از تمامیت ارضی کشور را بر عهده بسیج مردمی گذاشته‌اند. برخی دیگر از کشورها مردم را برای تقویت ارتش منظم و کلاسیک بسیج می‌کنند. در کشور ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و سقوط رژیم پهلوی به همت توده‌های میلیونی و با رهنمودهای بنیان‌گذار انقلاب اسلامی ایران ارتش ۲۰ میلیونی در قالب بسیج مستضعفین برای دفاع از انقلاب اسلامی ایران و دست آوردهای آن در پنجم آذر ماه ۱۳۵۸ تأسیس گردید. این ارتش مردمی دارای تشکیلات سازمان یافته و منسجمی است که افراد آن آمادگی انجام مأموریت‌های مهم انقلاب اسلامی را دارا می‌باشند. براساس مصوبه‌ی مجلس شورای اسلامی در دی ماه ۱۳۵۹ مسئولیت تشکیلات بسیج مستضعفین به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی محول گردید و در سال ۱۳۶۹ از سوی فرماندهی کل قوا، مسئولیت فرماندهی، سازماندهی و برنامه‌ریزی بسیج در ابعاد مختلف به عهده‌ی نیروی مقاومت بسیج گذاشته شد.

تعريف بسیج: آمادگی نیروهای مردمی و داوطلب که با بهره‌گیری از امکانات و تجهیزات ملی حرکت جمعی خود جوش نظامی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی را به طور سازمان یافته برای حراست از دست آوردهای انقلاب اسلامی به وجود می‌آورند.

جایگاه بسیج: شاید هیچ سخنی گویانتر از سخنان امام «ره» و مقام معظم رهبری نتواند جایگاه بسیج را شناس دهد. در این مورد به دو نمونه‌ی زیر توجه کنید.

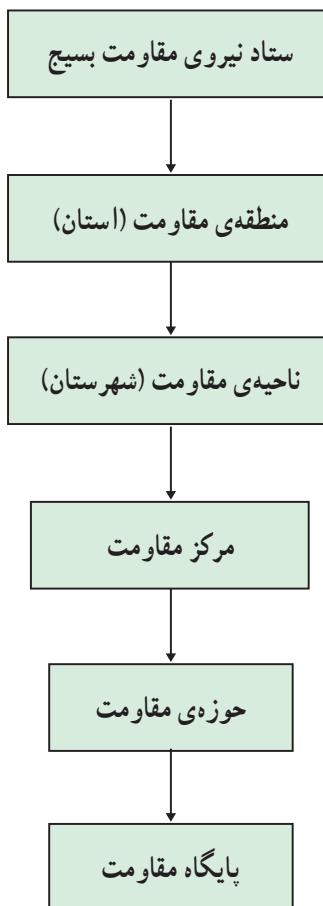
«اگر بر کشوری نوای دلنشیں تفکر بسیجی طنین‌انداز شد چشم طمع دشمنان و جهانخواران از آن دور خواهد گردید و لاآه لحظه باید منتظر حادثه ماند.» (امام خمینی (ره))

«بسیج عبارتست از مجموعه‌ای که در آن پاک‌ترین انسان‌ها، فداکارترین و آماده‌به کارترین جوانان کشور در راه اهداف عالی این ملت و برای به کمال رساندن و به خوشبختی رساندن این کشور جمع شده‌اند.» (مقام معظم رهبری)

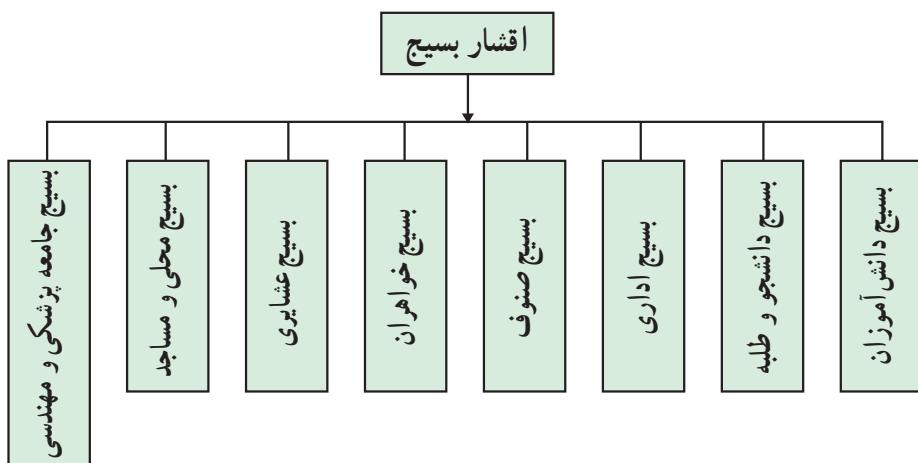

ساختار تشکیلاتی نیروی مقاومت بسیج

مهم ترین مأموریت نیروی مقاومت بسیج

- ۱- جذب نیروی انسانی از تمامی اقشار
- ۲- آموزش نظامی و عقیدتی سیاسی
- ۳- سازماندهی ارتش بیست میلیونی و ایجاد آمادگی در آنان برای مقاومت محلی و دفاع از کوی و بروز
- ۴- کمک به آحاد مردم برای آمادگی دفاع غیرنظامی به هنگام حملات موشکی - شیمیابی و حوادث طبیعی از قبیل : سیل، زلزله، آتشسوزی
- ۵- همکاری با دولت و وزارت خانه‌ها و سازمان‌های اداری در زمینه‌ی فعالیت‌های امدادی، اجتماعی، عمرانی و سازندگی علاوه بر موارد فوق تقویت بنیه‌ی دفاعی کشور و پشتیبانی از نیروهای مسلح - همکاری با نیروهای انتظامی، اشاعه‌ی فرهنگ و تفکر بسیجی از وظایف مهم این نیرو به شمار می‌آید.

بسیج خواهران در همه‌ی اقسام بسیج به نسبت کم و زیاد حضور دارد و مشارکت آن در بسیج دانشآموزی و دانشجویی برجسته‌تر است.

در این قسمت به جهت ارتباط موضوعی، به معرفی بسیج دانشآموزی و اهداف آن می‌پردازیم. دانشآموزان همانند دیگر اقسام بسیج از ابتدای تشکیل ارتش بیست میلیونی سهم بهسازی در آن داشتند، و در دوران هشت سال دفاع مقدس، هم در جبهه‌ی جنگ و هم در امور پشتیبانی به انجام وظیفه پرداختند. به خاطر این رشادت‌ها و برای حفظ خاطره‌ی دانشآموزانی که در راه اسلام و انقلاب به شهادت رسیدند در سال ۱۳۶۹ مقام معظم رهبری هشتم آبان سالروز شهادت دانشآموز بسیجی شهید فهمیده را به عنوان روز بسیج دانشآموزی نام‌گذاری نمودند.

اهداف تشکیل بسیج دانش آموزی

- تحقق ارتش بیست میلیونی
- تقویت بنیه دفاعی کشور و مقابله با هر نوع تهدید احتمالی دشمنان انقلاب اسلامی
- توسعه و گسترش تفکر و فرهنگ بسیجی
- انجام امر به معروف و نهی از منکر و نظارت همگانی و ملی در امور کشور
- مشارکت مردمی و همه جانبه در امور سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و سازندگی
- آموزش و ایجاد آمادگی دفاع غیر نظامی در هنگام بروز حوادث طبیعی از قبیل سیل، زلزله و ...
- پدافند غیر عامل در برابر بمباران های عادی، حملات شیمیایی، هسته ای و میکروبی

نقش بسیج در هشت سال دفاع مقدس

حکومت عراق در سال ۵۹ با حمله‌ی ناگهانی به جمهوری اسلامی ایران جان، مال، ناموس و خاک این کشور را مورد تجاوز قرار داد. در این زمان ارتتش و سپاه و سایر نیروهای انتظامی به واسطه‌ی عدم انسجام و درگیری‌های داخلی که وجود داشت نمی‌توانستند به تنها بی در برابر تجاوز عراق مقاومت کنند. در چنین شرایطی نیروهای مردمی برای دفاع از اسلام و مسلمین و میهن، بسیج شده و به جبهه‌های جنگ اعزام شدند تا با حضور دلیرانه‌ی خود در مرزها تا حدودی عدم آمادگی نیروی نظامی و انتظامی را جبران نمایند.

نقش مردم در دفاع مقدس

نیروهای مردمی و بسیجیان تحت هدایت و فرماندهی حضرت امام خمینی (ره)، با پیام‌ها و سخنان حکیمانه‌ی آن رهبر فرزانه روحیه‌ی مضاعفی برای مقاومت و ایستادگی و ایشار در برابر دشمنان می‌یافتدند.

نیروهای مردمی ابتدا به صورت پراکنده و بدون سازماندهی به مناطق جنگی جنوب کشور عزیمت می‌کردند و در جنگ‌های چربکی و نامنظم تحت فرماندهی شهید دکتر چمران در قالب گروه‌های رزمی در مناطقی از جبهه‌های کشور به دفاع می‌پرداختند. گروهی دیگر از مردم و بسیجیان با مراجعت به سپاه پاسداران تقاضای عزیمت به جبهه‌های نبرد حق علیه باطل را می‌نمودند و همراه برادران سپاهی برای دفاع از میهن خویش به جبهه‌های نبرد می‌رفتند.

نیروهای مردمی علاوه بر حضور در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل در نقاط مرزی کشور، با

گروههای تروریستی و خرابکار داخل کشور نیز مقابله می‌کردند. با همکاری بسیجیان دیری نپایید که سازمان گروههای تروریست و نامن کنندگان جامعه فرو پاشید.

عضویت و حضور یک پارچه‌ی مردم در پایگاههای مقاومت بسیج شهری و روستایی - مدرسه و دانشگاه موجب گردید مساجد، حسینیه‌ها و پایگاههای بسیج، کانون جذب و هدایت مردم به جبهه‌های جنگ شود و اعزام بسیجیان از طریق پایگاههای مقاومت به جبهه‌ها صورت گیرد. همین مکان محل جمع‌آوری کمک‌های مردمی و پشتیبانی از رزم‌مندگان سلحشور شد.

سازندگی و عمران شهرها و روستاهای خراب شده‌ی جبهه‌های جنوب به ویژه شهرهای سوسنگرد، بستان، هویزه و... را نیروهای مردمی و بسیجی بر عهده گرفتند و از طریق جهاد سازندگی و هلال احمر جمهوری اسلامی ایران جذب و سازماندهی شدند.

در طول هشت سال دفاع مقدس بالغ بر ۲ میلیون نفر از اعضای بسیج به جبهه‌های جنگ عزیمت نمودند که تعداد زیادی از بسیجیان چندین بار در جبهه‌های نبرد حضور یافتند. عده‌ای از آنان فرماندهی گردان، تیپ و لشکرهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را بر عهده گرفتند و به درجه‌ی رفیع شهادت نایل آمدند. شهیدان دکتر چمران، فهمیده، باکری و دیگران از این خیل عظیم به شمار می‌روند.

حضور زنان

زنان قشر عظیمی از بسیجیان هشت سال دفاع مقدس را تشکیل می‌دهند که مقاومت دلیرانه آنان در شهرهای جنگی زبانزد است. زنان جوان در شهرهای خرمشهر، آبدان، مریوان و... سلاح بر

دست گرفتند و به دفاع از انقلاب اسلامی پرداختند. عده‌ای از این زنان به شهادت رسیدند و برجخی نیز مجروح و یا اسیر شدند. نقش عمدی زنان در هشت سال دفاع مقدس امداد و پشتیبانی بود، از جمله‌ی این اقدامات تهیه‌ی لباس، غذا و تجهیزات انفرادی رزم‌نگان و ارسال آن به جبهه‌های نبرد بود.

نقش دانشآموزان

دانشآموزان در کنار سایر اقشار، پایگاه‌های مقاومت بسیج را در مدارس به وجود آورده‌اند و پس از جذب و آموزش به سوی مناطق جنگی سرازیر شدند و در هنگام عملیات چون رزم‌نده‌ای دلاور جنگیدند. این عزیزان در هنگام آماده باش کلاس درس را در چادرهای گرم جنوب دائر می‌کردند تا از همکلاسی‌های خود عقب نمانند.

در طول هشت سال دفاع مقدس بیش از ۵۰۰ هزار نفر از دانشآموزان به جبهه‌ها عزیمت و ۳۶۰۰۰ شهید، هزاران مفقودالاثر، جانباز و آزاده از این قشر فداکار تقدیم انقلاب اسلامی گردید.

أسوه‌های بسیج

آشنایی با زندگی نامه‌ی تنی چند از مدافعان حریم عطرآگین مرز و بوم ایران اسلامی:

۱- سردار سپاه اسلام شهید دکتر مصطفی چمران

تاریخ تولد: ۱۳۱۱ محل تولد: سریولک تهران

تاریخ شهادت: ۶۰/۳/۳ محل و نحوه‌ی شهادت: سوسنگرد، دهلاویه توسط

خمپاره‌ی نیروهای بعضی

فعالیت‌های بعد از انقلاب

- تشکیل نخستین گروه سپاه پاسداران در سعدآباد

- فرماندهی عملیات منطقه‌ی کردستان

- وزیر دفاع در سال ۱۳۵۹ توسط امام خمینی (ره)

- نماینده‌ی مردم تهران در سال ۱۳۵۹

- تشکیل ستاد جنگ‌های نامنظم در اهواز

- عضو شورای عالی دفاع

قسمتی از وصیت‌نامه‌ی شهید: برای مرگ آماده

شده‌ام و این امری است طبیعی و مدت‌هاست که با آن آشنا هستم ولی برای اولین بار وصیت می‌کنم خوشحالم که در چنین راهی به شهادت می‌رسم، تو ای امام لحظه‌ای از حق منحرف نمی‌شوی و هم‌چون کوه در مقابل طوفان حوات آرام و مطمئن به سوی حقیقت قدم برمی‌داری و من افتخار می‌کنم و در راه پر افتخارت شربت شهادت می‌نوشم.

۲- زندگی نامه‌ی سردار سپاه اسلام شهید حاج ابراهیم همت

تاریخ تولد: ۱۳۲۴/۱/۱۲ محل تولد: شهرستان شهرضا

تاریخ شهادت: ۶۲/۱۲/۲۴ محل و نحوه‌ی

شهادت: جزیره‌ی مجnoon در عملیات خیبر توسط اصابت

ترکش گلوله‌ی توب

فعالیت‌های پس از انقلاب

- راه‌اندازی کمیته‌ی انقلاب اسلامی شهرضا

- تأسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شهرضا

با کمک دو تن دیگر

- فرماندهی سپاه پاوه

– به دستور فرماندهی کل سپاه مأمور تشکیل تیپ محمد رسول ا...

– فرماندهی تیپ محمد رسول ا... در عملیات رمضان

– فرماندهی قرارگاه ظفر در عملیات مسلم بن عقیل

– مسئولیت سپاه یازده قدر در عملیات والفجر مقدماتی

قسمتی از وصیت‌نامه‌ی شهید حاج ابراهیم همت: من زندگی را دوست دارم؛ ولی نه آنقدر
که آلودهاش شوم و خویشتن را فراموش کنم. علی وار زیستن و علی وار شهید شدن، حسین وار
زیستن و حسین وار شهید شدن را دوست دارم. الگوی جاوید یک انسان مؤمن رستن از هوی و
هوس است و من این الگو را دوست دارم.

۳— زندگی‌نامه‌ی شهید امیر سپهبد علی صیاد شیرازی

تاریخ تولد: ۱۳۲۲ م محل تولد: شهرستان درگز

تاریخ شهادت: ۱۳۷۸/۱/۲۱ محل و نحوه شهادت:

تهران، هنگام خروج از خانه به دست منافقین کوردل در

پوشش رفتگر در برابر دیدگان فرزندش

فعالیت‌های پس از انقلاب

– فرماندهی عملیات کردستان علیه ضد

انقلاب

– فرماندهی نیروی زمینی ارتش

– عضویت در شورای عالی دفاع

– معاونت بازرسی ستاد فرماندهی کل

قوا

قسمتی از وصیت‌نامه‌ی شهید: خداوند

این تو هستی که قلبم را مالامال از عشق به راهت،

اسلامت، نظامت و ولایت قرار دادی. خدایا تو خود می‌دانی که همواره آماده بودم آن‌چه را که تو

خود به من دادی در راه عشقی که به راهت دارم تشار کنم. اگر جز این نبودم آن هم خواست تو بود.

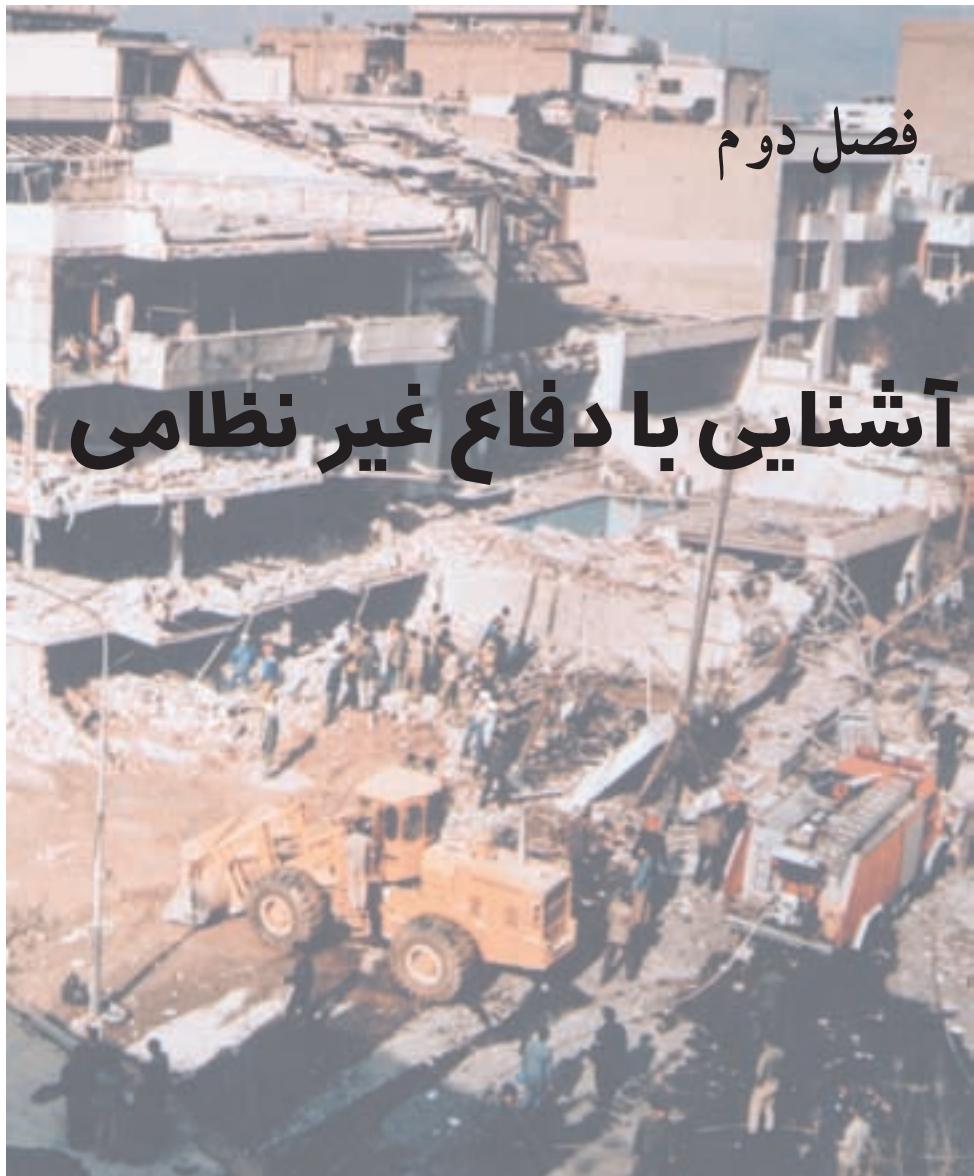
پورده‌گارا رفتن در دست توست من نمی‌دانم چه موقع خواهم رفت ولی می‌دانم که از تو باید بخواهم

مرا در رکاب امام زمان قرار دهی و آنقدر با دشمنان قسم خورده‌ی دینت بجنگم تا به فیض شهادت

برسم:

فصل دوم

آشنايی با دفاع غیر نظامی

بخش اول

دفاع در مقابل بمباران‌ها

مقدمه

پیشرفت و تحولات حاصله در سلاح و ابزار و ادوات جنگی و نادیده گرفتن معیارهای انسانی و قراردادهای بین‌المللی موجب گردیده است که جنگ و دفاع فقط در جبهه‌ها و نوار مرزی میان سربازان دو طرف درگیر صورت نگیرد و تبعات جنگ به شهرها و مردم غیر نظامی نیز آسیب‌های فراوانی وارد نماید، در بسیاری از جنگ‌هایی که در قرن جاری بین کشورهای مختلف روی داده است طرف‌های درگیر با حمله به مردم غیر نظامی بوسیله حملات توپخانه، موشک و بمباران‌های هوایی، به تضعیف روحیه آن‌ها پرداخته و دولت متخاصل را به تسليم یا عقب‌نشینی وادرار نموده‌اند. مردم کشور ما نیز در طول هشت سال دفاع مقدس شاهد حملات فراوان به شهرها و خانه‌های مسکونی خود بوده‌اند. هدف عمدی این حملات تخریب و تضعیف روحیه مردم از طریق وارد آوردن خسارت مالی و جانی به شهروندان غیر نظامی است.

برنامه‌های دفاع غیر نظامی در پیش‌تر کشورها برای مبارزه با این نوع حملات و کاهش خسارات آن‌ها و نیز مقابله با عواقب بلایای طبیعی مانند: سیل، زلزله و آتش‌سوزی که کم و بیش آثاری مشابه با آثار بلایای غیر طبیعی و جنگی دارد، طراحی و اجرا شده است. در این برنامه علاوه بر سازمان‌دهی نیروی انسانی موردنیاز برای مقابله با این نوع حوادث، آموزش شهروندان بخصوص دانش آموزان اولویت خاصی دارد که در این بخش به تفصیل به آن می‌پردازیم.

تعريف دفاع غیر نظامی

عبارت است از مجموعه اقدامات و آمادگی‌هایی که برای دفاع از جان و مال خود و سایر همنوعان در مقابل حوادث طبیعی و غیر طبیعی انجام می‌گیرد.

چگونگی حفظ خود در مقابل بمباران

پناهگاه: مکانی است پیش ساخته و در مقابل اصابات ترکش ها و امواج، مستحکم و این بوده و جان انسان را حفظ و آوار را تحمل می نماید.

جان پناه: محلی است که در موقع اضطراری که فرصت ساختن و یا رفتن به پناهگاه برای حفظ جان وجود ندارد استفاده می شود.

پناهگاه های سریع الاصداث:

۱- پناهگاه های گلدنی:
حرف چاله ای به عمق ۱۷۰ سانتیمتر که اطراف آن گونی پر از شن و روی آن الوار تیر چوبی قرار می دهیم.

۲- پناهگاه های چاله ای:
حرف چاله ای که دور آن را با آجر و سیمان پوشانده و بر روی آن در پوششی قرار می دهیم ساخته می شود.

پناهگاه های موجود در

اماکن عمومی:
۱- پارکینگ و زیرزمین
اسکلت فلزی یا بتونی
۲- اتاق های بتونی مستحکم
سیمانی فاقد شیشه و پنجره
۳- استخر یا حوض عمیق
و چاله های کم عمق بدون آب
۴- پاساز و مغازه های
مستحکم که در ورودی
کوچک دارند.

جان پناه های موجود در

اماکن عمومی:
۱- جوی، نهر، گودال و
بریدگی های کنار خیابان
۲- پاساز و مغازه های
مستحکم
۳- زیر پله های مستحکم و
زیر تونل ها
۴- کanal ها، مترو و
زیرزمین و معابر امن
۵- پناه بردن به کنار درختان
تونمند و قطور

جان پناه های موجود در

منازل:
۱- زیرزمین
۲- حوض و استخر های
کم عمق
۳- زیر پله های ساختمان
۴- پارکینگ مستحکم
۵- کارستون های مستحکم
۶- استفاده از طبقه پایین
ساختمان ها

توصیه های بهداشتی در استفاده از پناهگاه ها:

- کلیه افراد علیه بیماری های واگیردار و اکسینه شوند.

- محیط پناهگاه ها بطور مرتب ضد عفنونی شود.

- آب مورد نیاز آشامیدنی در ۲۴ ساعت ۲/۵ لیتر می باشد که نباید بیهوده مصرف شود.

- غذا و آب آشامیدنی در ظرف در پوش دار نگهداری شود و از مواد غذایی مانند کمپوت،

کنسرو، شیر خشک و بیسکویت استفاده شود.

- وسایل بهداشتی باید به همراه داشت.

- از نفوذ حشرات، جوندگان و حیوانات ولگرد به داخل پناهگاه جلوگیری شود.

- از بردن چراغ، بخاری، نفت و گاز به پناهگاه جلوگیری شود.

عملیات نجات

آموختید که در حملات هوایی، موشکی و بمباران‌ها به منظور حفظ جان باید به جان‌پناه یا پناهگاه‌پناه برد و در مورد ساخت پناهگاه اطلاعات لازم داده شد. گاهی با همه‌ی کارهایی که افراد در شرایط اضطراری انجام می‌دهند باز هم خطر به طور کلی رفع نمی‌شود و در محل‌های اصابت بم یا موشک خرابی‌هایی به بار می‌آید و عده‌ای دچار سانحه می‌شوند، البته نجات افراد آسیب دیده از زیر آوار و ساختمان‌های فرو ریخته به عهده گروه‌های امداد و نجات است، اما تا رسیدن این گروه‌ها ممکن است دقایقی طول بکشد، لذا شما داشن آموزان می‌توانید تا رسیدن مأموران امداد به محل حادثه با عمل کردن به توصیه‌ها و نوشتار این بخش افراد را از زیر آوار نجات دهید و به محض رسیدن مأموران امداد محیط را برای این گروه‌ها آماده کنید و ضمن همکاری به دستورات آن‌ها توجه نمایید.

عملیات نجات	عملیات نجات
توسط مردم	→ عملیات نجات فهمی و مسئولیت‌ها مشخص شود.
قبل از رسیدن	→ در اسرع وقت راه نفوذ به ساختمان‌ها را پیدا کید و افراد آسیب دیده سطحی را از داخل ساختمان بیرون آورید.
گروه‌های نجات	→ اطلاعات مربوط به تعداد نفرات خانواده، محل پناهگاه، اتاق سکونت و آشپزخانه را به دست آورده و یادداشت کنید.
	→ افراد مصدوم را با حفظ خونسردی و کنترل احساسات به بیمارستان حمل کنید و عملیات را برای یافتن سایر مصدومین ادامه دهید.
	→ شیر کیسول گاز و کنتور آب و فیوز برق را قطع کنید.
	→ مکان‌هایی را که احتمال دارد افراد زیر آوار باشند (با گچ یا چوب) علامت‌گذاری کنید.
	→ به افراد زیر آوار روحیه بدھید و در برخورد با مجروح ابتدا قسمت دهان و راه تنفس وی را آزاد نمایید.
	→ پس از آزادی سر و سینه، مابقی بدن را از زیر آوار بیرون بکشید. از دادن هرگونه آشامیدنی و مواد غذایی به مصدومینی که دچار شوک و خونریزی شده‌اند بپرهیزید.

اقدامات
ایمنی در
زیر آوار
- ← خونسردی خود را کاملاً حفظ کنید.
  - ← از ایجاد سروصدای زیاد جداً خودداری کنید و یک نفر امدادگر را برای کمک صدا بزنید.
  - ← از فعالیت‌های زیاد که باعث اتمام اکسیژن محیط می‌شود و از حرکت‌های بی‌جا و سریع که باعث ریزش آوارهای سست می‌گردد، بپرهیزید.
  - ← افراد مصدوم مبتلا به شکستگی استخوان را جابه‌جا نکرده و شکستگی را به وسیله تخته آتلندی کنید.

مقابله با آتش‌سوزی

آشنایی با آتش و چگونگی مقابله با آتش‌سوزی مطلب مهمی است، زیرا حوادث ناشی از آتش مخصوصاً در زمان جنگ ممکن است خسارت‌های جبران‌ناپذیری را موجب شود، آتش‌سوزی از جمله حوادثی است که علل طبیعی (مانند: رعد و برق) و علل غیرطبیعی (جنگ) هر دو ممکن است آن را به وجود آورند.

توصیه‌های مفید برای پیش‌گیری از حوادث آتش‌سوزی

- از برافروختن آتش در کنار خرمن‌ها یا توده علوفه‌ی خشک و تنه‌ی درختان و جنگل‌ها خودداری شود.
- در موقع طوفانی و وزش بادهای شدید آتش‌هایی را که تهیه کرده‌اید خاموش کنید.
- مواد نفتی را در انبار یا جاهایی که مواد خشک و قابل اشتعال وجود دارد نگه‌داری نکنید.

- از پاشیدن آب به روی پریز یا وسایل برقی و گازسوز و نفتی خودداری کنید.
- سیم‌های برق را از زیر فرش و یا بالای در عبور ندهید. (روکش سیم از بین رفته موجب آتش‌سوزی می‌شود).

- هنگام ترک خانه شیر کپسول و وسایل گازسوز و همچنین وسایل نفت‌سوز را بیندید.

وسایل اولیه مقابله با آتش‌سوزی

۱- سطل معمولی و سطل آتش‌نشانی جهت پاشیدن آب

۲- سطل‌های معمولی محتوی شن خشک

۳- خاموش کننده‌های دستی

۴- شیلنگ آب تحت فشار در داخل ساختمان

ساختمان خاموش کننده‌های دستی: معمولاً در خاموش کننده‌ها اجزاء و قطعات زیر به کار رفته است :

- ۱- مخزن محتوی مواد خاموش کننده (گاز، پودر، آب وغیره)
- ۲- مخزن محتوی گازی خشی یا هوا به صورت فشرده، که در موقع استفاده از خاموش کننده مواد اطفایی را تحت فشار قرار می‌دهد.

- ۳- ضامن
- ۴- انبرک فشار و تخلیه
- ۵- محل خروج

- درجه‌ی نشان دهنده‌ی وضعیت : این دستگاه میزان فشار مواد داخل سیلندر و یا پر و خالی بودن آن را نشان می‌دهد.

mekanizm خاموش کننده‌های پودری بدین صورت است که مواد خاموش کننده (پودر و...) در داخل سیلندر به وسیله‌ی فشار هوا و یا گاز بی اثر متراکم می‌شود و در موقع استفاده با آزاد نمودن ضامن و

ضربهزدن به انبرک فشار و تخلیه‌ی مواد داخلی با فشار از محل خروج خارج می‌شود. مواد داخلی با فشار زیادی خارج شده و آتش را خاموش می‌نماید.

خاموش کردن آتش و عملیات نجات

برای ایجاد آتش وجود سه عامل هوا، ماده‌ی سوختنی و حرارت لازم است. برای پیش‌گیری از آتش‌سوزی باید از اجتماع سه عامل فوق جلوگیری به عمل آورد و هم‌چنین برای مبارزه با آن لازم است یکی از عوامل سه‌گانه را از بین برد. در برخی از موارد، لازم است دو یا سه عامل را از بین برد تا خطر اشتعال دوباره‌ی آتش از میان برود.

برای مثال در مورد مخزن سوخت یک وسیله‌ی گرم‌گذاشت که بسیار گرم شده است، هر سه عامل فوق را بایستی هم‌زمان از بین برد:

– خفه کردن مخزن سوخت: برای جلوگیری از رسیدن اکسیژن

– خنک کردن مخزن با آب: برای کاهش حرارت

– بستن شیر سوخت مخزن: به منظور جلوگیری از رسیدن ماده‌ی سوختنی فرض کنید در یک خیابان شما با اتومبیلی که آتش گرفته است روی رو می‌شود. قسمت داخلی صندلی‌های اتومبیل در حال سوختن است. حرارت تولید شده ممکن است باک بنزین این اتومبیل و اتومبیل‌های نزدیک را منفجر نماید. با توجه به مطالب بالا چه اقداماتی برای کنترل و خاموش کردن این آتش‌سوزی بایستی صورت گیرد؟

جدول روش‌های مقابله با انواع آتش‌سوزی

نوع آتش‌سوزی	انواع	روش مقابله
آتش‌سوزی مواد خشک (چوب، کاغذ)	نوع اول	– مؤثرترین و ارزان‌ترین روش سرد کردن به وسیله‌ی آب است.
آش‌های مایعات (نفت، بنزین، الکل و...)	نوع دوم	– بهترین روش خفه کردن آتش به وسیله‌ی پتوی خیس و خاموش کننده‌های دستی محتوی پودر و کف است و یا مهار آن بوسیله شن و ماسه خشک است.
آش‌سوزی ناشی از برق	نوع سوم	– ابتدا بایستی جریان برق قطع شود و سپس برای خاموش کردن آتش می‌توان از خاموش کننده‌های مناسب با مواد در حال اشتعال مانند پودر و یا گاز CO_2 استفاده کرد.
آش‌سوزی‌های ناشی از گاز	نوع چهارم	– بستن شیر گاز و در صورتی که توانیم با بستن شیر گاز مانع خروج گاز شویم، اجازه می‌دهیم گاز در حال اشتعال باقی بماند و سیلندر گاز را به محل باز انتقال می‌دهیم.

عملیات نجات: اصول حفاظت شخصی در محل هایی که طعمه‌ی آتش شده است.

– قرار دادن پارچه یا دستمال مرطوب در جلو بینی و دهان برای جلوگیری از تنفس دود و خفه شدن

– تلاش و یافتن راه خروجی (دنبال کردن و دور زدن دیوارها)

روش نجات افرادی که دچار آتش‌سوزی شده‌اند:

– پس از ورود به محل حریق باید اتاق را کاملاً دور بزنید و همه چیز را وارسی کنید.

– سپس با استفاده از طناب راهنمای از وسط اتاق عبور کنید تا جهت خروج خود را گم نکنید و در صورت یافتن شخص بیهوش او را به طرف پشت برگردانید.

– مچ دست‌های او را بیندید، سپس دو زانو نشسته و به طور درازکش آن شخص را به طرف در خروجی با خود بکشید. در صورت عبور از پله‌ها سر مصدوم به طرف پایین پله‌ها باشد و او را به آرامی به پایین برسانید.

– چنانچه لباس تن شخص آتش‌گرفته باشد او را در یک پتو یا پرده‌ی غیرپلاستیکی بیچید.

– هرگز اجازه ندهید فرد حریق زده ایستاده بماند و سریع او را از محل حادثه دور کنید.

روش نجات حریق‌زده

باید توجه داشت استفاده از ماسک‌های فیلتردار در محل‌های بسته و داخل ساختمان‌هایی که دچار آتش‌سوزی شده‌اند کاملاً ایمنی را تأمین نمی‌نماید زیرا در این محل‌ها هوای اکسیژن‌دار وجود ندارد و ماسک‌های ذکر شده فقط از ورود دود جلوگیری می‌نمایند و اکسیژن تولید نمایند.

دفاع در برابر حملات شیمیایی، میکروبی و رادیواکتیو (ش.م.ر)

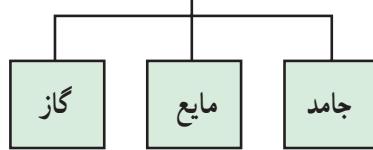
مقدمه

امروزه با پیشرفت علم و صنعت در جهان، وسائل و ابزارهای جدیدی ساخته شده‌اند که کارهای انسان را سرعت می‌دهند و بر توانایی بشر می‌افزایند. این پیشرفت‌ها در جای خود نویدبخش و امیدوارکننده است اما متأسفانه در کنار آن‌ها اخبار وحشت‌انگیز و ناامیدکننده‌ای از ساخت سلاح‌های مرگبار و توسعه‌ی روزافزون آن‌ها در سطح جهان به گوش می‌رسد که می‌تواند در زمان کوتاهی تلفات و خساراتی را بهار آورد که در گذشته جنگ‌های چندین ساله نیز به آن اندازه خسارات و تلفات بهار نمی‌آورد. روشن است که تا وقتی همه‌ی انسان‌ها از تعلیم و تربیت صحیح برخوردار نشوند و تمایلات نفسانی خود را تحت کنترل و مهار عقل و ایمان درنیاورند، این روند ادامه خواهد داشت. البته در این میان، وظیفه‌ی ما هوشیاری، بیداری و آموزش هرچه بیشتر و کسب آمادگی برای روبرو شدن با همه‌ی آن‌هاست.

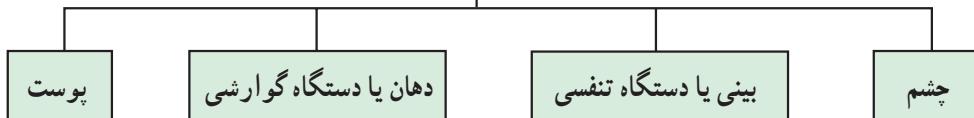
گازهای سمی شیمیایی برای اولین بار در سال‌های ۱۹۱۵، ۱۹۱۶ و ۱۹۱۷ به کار رفته‌ند. در جنگ جهانی اول، عملیات شیمیایی در مقیاس وسیع صورت پذیرفت و از چندین عامل شیمیایی سمی از جمله گازهای خفه کننده‌ی کلر، برم، فسژن، آکینیت استفاده شد و در جنگ جهانی دوم از عوامل آتش‌زا و دودانگیز استفاده گردید. در اسفند سال ۱۳۶۲ در عملیات خیر، رزم‌ندگان پرتوان اسلام نیز بیش از ۳۰ مورد هدف بمباران شیمیایی کشور عراق قرار گرفته‌ند که بیشتر آن از نوع گازهای خردل یا تاول‌زا و اعصاب بوده است و فجیع‌ترین و هولناک‌ترین بمباران شیمیایی که منجر به تلفات چند هزار شهید شده، شهر حلبچه در فروردین ماه سال ۱۳۶۷ (ه.ش.) توسط رژیم حاکم بر عراق بوده است.

تعريف سلاح‌های شیمیایی: به سلاح‌هایی گفته می‌شود که عامل مؤثر آن‌ها مواد شیمیایی سمی است. پخش این مواد در فضا و تماس آن‌ها با بدن موجودات زنده و از جمله بدن انسان ضایعات مختلفی را در آن‌ها به وجود می‌آورد و ممکن است به صورت بمب، توب، راکت، گلوله و یا هر وسیله‌ی دیگر (اسباب بازی، لوازم التحریر و...) به‌سوی دشمن پرتاب شود.

حالات مواد شیمیایی

راههای ورود عوامل شیمیایی به بدن

وسایل حفاظت از ش.م.ر

تصویر نماینده سازمان ملل را در حال شناسایی و ثبت نوع سلاح شیمیایی استفاده شده در جنگ عراق علیه ایران نشان می دهد.

اصطلاحات عوامل شیمیایی

۱—غلظت مواد شیمیایی: مقدار میلی گرم غبار یا ذرات مواد شیمیایی در واحد حجم هوا را غلظت ماده‌ی شیمیایی نامند.

۲—حروف ش.م.ر: حرف «ش» برای شیمیایی، حرف «م» برای میکروبی و حرف «ر» برای رادیوакتیو استفاده شده است.

۳—تعريف دُز: به حاصل ضرب غلظت در واحد زمان که شدت عمل فیزیولوژیکی را مشخص می‌کند، دز می‌گویند.

الف—دُز کشندۀ متوسط: مقدار معینی از عوامل شیمیایی است که ۵۰٪ از پرسنل یگان‌هایی را که بدون محافظت باشند در صورت عدم مداوای به موقع خواهد کشت.

ب—دُز ناتوان کننده متوسط: مقدار معینی از عوامل شیمیایی را که ۵۰٪ از پرسنل یگان‌هایی که بدون حفاظت باشد از مأموریت باز می‌دارد.

۴—پایداری: ثبات و دوام یک عامل در محیط را پایداری می‌گویند که با خاصیت فیزیکی عامل، شرایط جوئی محیط و نحوه‌ی پخش و وضعیت زمین بستگی دارد.

۵—ئیدرولیز: به واکنش شیمیایی یک ماده با آب که موجب خنثی شدن یا تقلیل اثر سمی آن می‌شود، ئیدرولیز می‌گویند.

تقسیم‌بندی مواد شیمیایی بر حسب نوع و نحوه‌ی اثر:

۱—عامل اعصاب

- ۲- عامل خون
- ۳- عامل تاول زا
- ۴- عامل خفه کننده
- ۵- عامل تهوع آور
- ۶- عامل اشک آور

۱- عامل اعصاب

مشخصات: به صورت مایع و بخار است و معمولاً رنگ متمایل به قهوه‌ای و بوی نظری بوی میوه دارد. این عامل بر روی اعصاب فرد اثر می‌گذارد و در تنفس برای او مشکل ایجاد می‌کند. **علایم:** تنگی مردمک چشم، آبریزش از بینی و دهان، سرگیجه، تهوع، اسهال، گرفتگی عضلات، ضعف و بی‌حالی، شلی دست و پا و خیره شدن چشم و احساس فشار بر روی قفسه‌ی سینه.

روش مقابله

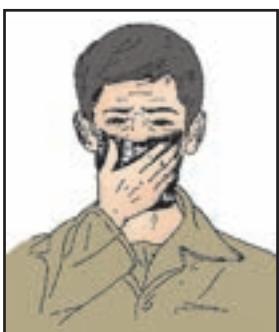
الف - اقدامات اختصاصی

۱- استفاده از لباس حفاظتی، پارچه یا لباس آغشته به مواد مخصوص (به طوری که گاز نفوذ نکند).

۲- در صورت مشاهده علایم مسمومیت، اولین آمپول آتروپین اتوماتیک را تزریق کنید.
۳- برای رفع الودگی و برداشتن قطرات عامل از روی پوست، از قوطی امداد انفرادی ش.م.ر و یا آب و صابون استفاده کنید.

ب - اقدامات عمومی

۱- هنگام ظهور هر نوع عامل شیمیایی باید هرچه سریع‌تر از ماسک محافظت استفاده کنید.
۲- چنانچه علایم خاص مربوط به ماده‌ی شیمیایی در بدن دیده شد، به مأموریت محوله ادامه دهید.

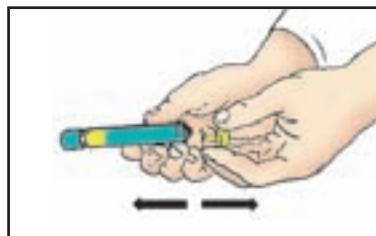

۳- از رفتن به پناهگاه خودداری کنید.

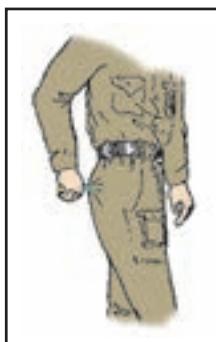
۴- در صورت نبودن ماسک، دستمالی (چفیه) را خیس کنید و جلوی دهان و بینی خود بگیرید.

روش استفاده از آمپول

الف – دریچه‌ی زرد رنگ اطمینان (ضامن) را از ته آمپول خارج کنید.

ب – طرف سبز رنگ آمپول را به طرف عضله‌ی پا (باسن) بگیرید و در قسمت گوشتی بدن فشار دهید تا آمپول عمل کند.

پ – بعد از ۱۰ دقیقه اگر علایم بیماری وجود داشت، آمپول دوم و پس از آن آمپول سوم را نیز مصرف کنید. (تریک بیش از ۳ عدد آمپول بدون اجازه‌ی پزشک مجاز نیست).
تذکر: مجروح می‌تواند شخصاً از یک آمپول استفاده کند. در صورت کند شدن یا قطع نفس به مصدوم تنفس مصنوعی بدھید.

۲ – عامل خون

مشخصات: عامل خون به صورت گاز است از طریق دستگاه تنفسی وارد جریان خون می‌شود؛

هرماه خون به بافت‌ها می‌رود و اختلال ایجاد می‌کند.

علایم: افزایش تعداد تنفس، تنگی نفس، افزایش تعداد ضربان قلب، سردرد، سرگیجه، سرخ رنگ شدن لب‌ها و سرانگشتان و دور چشم.

روش مقابله

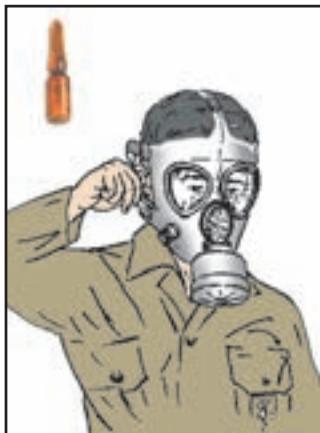
- ۱- اقدامات عمومی را انجام دهید.
- ۲- در صورتی که احساس می‌کنید، عامل خون وارد بدن شده است، از آمپول امیل نیتریت استفاده کنید.

روش استفاده از آمپول

- الف - در منطقه‌ی آلوده، سر آمپول را بشکنید و آن را از کنار گوش (قطعه‌ای صورتی) وارد ماسک کنید و از بینی نفس بکشید.
- ب - خارج از منطقه‌ی آلوده آمپول را بشکنید. مایع درون آن را روی پارچه‌ای بریزید و پارچه را جلوی بینی خود یا فرد مصدوم قرار دهید.

تذکر ۱: در صورتی که فرد مصدوم در منطقه‌ی آلوده باشد، ابتدا ماسک را روی صورت او بگذارد و سپس از آمپول استفاده کنید.

تذکر ۲: معالجه را حداقل تا ۸ آمپول به فاصله‌ی هر ۵ دقیقه یک عدد ادامه دهید. هرگاه تنفس عادی شد، معالجه را قطع کنید.

تذکر ۳: بیش از ۸ عدد آمپول با نظر پزشک مجاز است.

۳—عامل تاول زا

مشخصات: این عامل به حالت مایع و جامد است و بوی آن نظیر بوی سیر یا بوی گیاه است و از طریق استنشاق و پوست وارد بدن می‌شود.

علایم: قرمز شدن پوست، سوزش، خارش و به وجود آمدن تاول پس از تماس عامل با پوست بدن. بعد از چند ساعت همان محل قرمز شده و پس از یک الی سه روز تاول ایجاد می‌شود.

روش مقابله

- ۱—اقدامات عمومی را انجام دهید.
- ۲—در اولین فرصت عامل را با آب یا پارچه تمیز از روی پوست پاک کنید.
- ۳—قسمت‌های آلوده‌ی لباس را به دقت و بدون دست زدن جدا کنید و به جای آن پودر بپاشید.
- ۴—از ترکانیدن تاول‌ها خودداری کنید.

۴—عامل خفه کننده

مشخصات: این عامل به صورت گاز است و بوی شبیه به بوی سبزی تازه دارد. تأثیرات آن آسیب رساندن به مجاری تنفسی و ایجاد خفگی است.

علایم: دارای دو علامت است:

۱—اولیه: مانند سوزش مجاری تنفسی، سردرد، سرفه و تهوع

۲—ثانویه: تنگی نفس، فشار در قفسه‌ی سینه، احساس سوختگی در گلو و حالت تهوع روش مقابله

۱—اقدامات عمومی را انجام دهید. ۲—مصدوم را در حالت استراحت قرار دهید و گرم نگه دارید. ۳—دهان مصدوم را از ترشحات خالی کنید. ۴—در صورت لزوم، به مصدوم تنفس مصنوعی بدون فشار بدهید.

تذکر مهم: در صورت نبودن ماسک حتماً از دستمال یا پارچه‌ی خیس استفاده کنید.

۵—عامل تهوع آور

مشخصات: عامل تهوع آور به صورت جامد و به رنگ سفید است. این عامل در دستگاه تنفس و گردش خون اختلال ایجاد می‌کند.

علایم: تهوع، استفراغ، دردهای شدید ناحیه‌ی شکم (ظهور علایم بعد از ۳۰ دقیقه است).

روش مقابله

۱—اقدامات عمومی را انجام دهید. ۲—ترشحات داخل دهان و ماسک مصدوم را خالی کنید.

تذکر ۱: در مناطق باز و صحراوی نیاز به رفع آلودگی نیست.

تذکر ۲: سر مصدومانی را که دچار بی‌حالی و خواب‌آلودگی و استفراغ هستند، به پهلو قرار دهید، تا از رفتن ترشحات به داخل ریه و مجاری تنفس جلوگیری شود.

۶ - عامل اشک‌آور

مشخصات: به صورت جامد و به رنگ سفید است و بوی شبیه به بوی فلفل دارد.

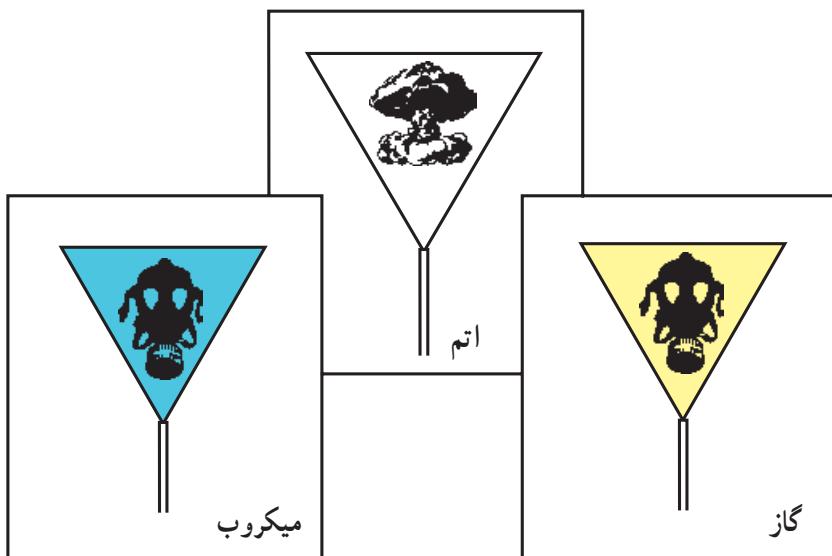
علایم: سوزش در بینی، گلو و چشم، عطسه، سرفه، تهوع و استفراغ

روش مقابله

- ۱- اقدامات عمومی را انجام دهید.
- ۲- در صورتی که در منطقه‌ی سربسته و اماکن هستید، از آتش و بخار آب استفاده کنید.

نحوه‌ی تشخیص یک منطقه‌ی آلوده‌ی ش. م. ر (اعلام خطر)

- ۱- توجه به تابلوهای مخصوص آلودگی ش. م. ر

- ۲- مشاهده‌ی انتشار غیرعادی دود پس از اصابت بمب و گلوله‌های توپ، خمپاره و ...
به زمین یا انفجار در فضا

۳- مشاهدهٔ ذرات معلق در هوا

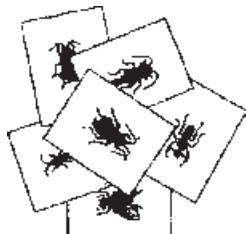

۴ - مشاهده‌ی لشه‌ی حیوانات به‌طور غیرعادی

۵ - مشاهده‌ی زیاد شدن حشرات «مگس، پشه، کنه و ...» به‌طور غیرعادی (ویژه‌ی مناطق

آلوده‌ی میکروبی)

۶ - مشاهده‌ی نور سفید خیره‌کننده (نشان‌دهنده‌ی انفجار اتمی یا رادیواکتیو)

۷ - شنیدن صدا یا دریافت پیام تلفنی مبنی بر انجام حمله‌ی ش.م.ر. توسط دشمن

۸ - احساس بوهای غیرعادی مانند : بوی سیر، سبزی تازه، بادام تلخ، ماهی،...

۹ - شنیدن صدای آذیر خطر یا اعلام وضعیت توسط گروههای پدافند ش.م.ر و همچنین
دستور فرماندهی هر رده.

۱۰- خشک شدن شاخ و برگ گیاهان به طور غیرعادی، تغییر رنگ برگ‌ها یا مشاهدهٔ قطره‌های غیرعادی بر روی آن‌ها.

۱۱- احساس تغییر غیرعادی در طعم و مزه‌ی آب و غذا

۱۲- احساس سوزش در چشم، بینی، دهان و ایجاد اشکال در دید و تنفس (به‌طور غیرعادی)

۱۳- آبریزش از چشم، بینی، دهان (به‌طور غیرعادی) یا احساس سردرد، سرگیجه و

تهوع.

اقدامات عمومی در مقابله با جنگ‌های ش.م.ر

به دنبال تشخیص آلودگی منطقه بلا فاصله و بدون فوت وقت اقدامات عمومی زیر را انجام

دهید:

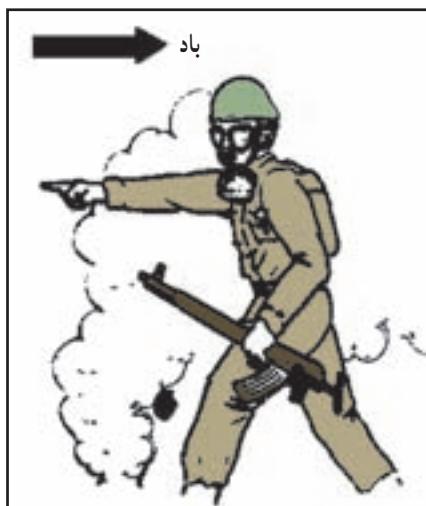
۱- در کمتر از ۹ ثانیه، ماسک گذاری کنید. در صورت در دسترس نبودن ماسک، پارچه یا دستمال تمیزی را با آب قممه خیس کنید و جلوی دهان و بینی خود بگیرید (جز در مورد انفجارات اتنی و هسته‌ای).

۲- دیگران را از آلودگی منطقه با خبر کنید (با گفتن کلمه‌های گاز، میکروب، اتم).

۳- با توجه به جهت باد در محل پخش عامل و اجازه‌ی فرماندهی خود از منطقه دور شوید.
به‌طوری که هوای آلوده را تنفس نکنید.

۴- پاچه‌های شلوار، سر آستین‌ها، دگمه‌ها و یقه‌ی لباس خود را به دقت و به‌طور کامل بیندید
و بادگیر خود را بپوشید.

۵ - از رفتن به گودال‌ها، شیارها، سنگرها و ... خودداری کنید و در صورت اجازه‌ی فرماندهی خود به نقاط نسبتاً بلند بروید.

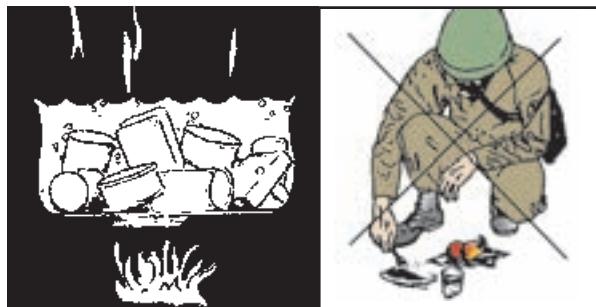
۶ - از دست زدن به سطوح آلوه و تماس مستقیم با افراد آلوه خودداری کنید.
۷- محل و زمان افتادن بمب یا مهمات ش.م.ر. را مشخص کنید و تیم‌های مقابله با جنگ‌های ش.م.ر را با خبر سازید. از تزدیک شدن افراد به منطقه‌ی آلوه جلوگیری کنید.

۸ - در صورت امکان و با اجازه‌ی فرماندهی خود برای رفع آلوهگی محیط آتش روشن کنید.

۹- از مصرف آب وغذای روباز خودداری کنید و قوطی‌های کنسرو را هم قبل از مصرف با آب جوش بجوشانید.

۱۰- از استحمام در رودخانه، برکه و مرداب‌ها بدون هماهنگی فرماندهی جداً خودداری کنید.

۱۱- سر و بدن خود را با آب و صابون بشویید.

۱۲- برای رفع آلودگی از پوست و تجهیزات انفرادی خود، از قوطی امداد انفرادی ش.م.ر

استفاده کنید (طبق دستورالعمل داخل قوطی).

- ۱۳- به کلیه‌ی تذکرات تیم‌های مقابله با جنگ‌های ش.م.ر به‌طور کامل توجه کنید.
۱۴- منطقه‌ی آلوده را با علایم مخصوص علامت‌گذاری کنید تا برادران دیگر به منطقه وارد

نشوند.

زمان ماسک‌گذاری

۱- پس از اعلام یا تشخیص وقوع یک حمله‌ی ش.م.ر.

۲- پس از تشخیص منطقه‌ی آلوده

نحوه‌ی ماسک‌گذاری

۱- جریان تنفس خود را به‌طور موقت قطع کنید.

۲- در کمتر از ۹ ثانیه ماسک خود را بگذارید.

تذکر: حتماً قبل از ماسک‌گذاری دریچه‌ی پلاستیکی مخصوص ورود هوا را از جای خود خارج کنید.

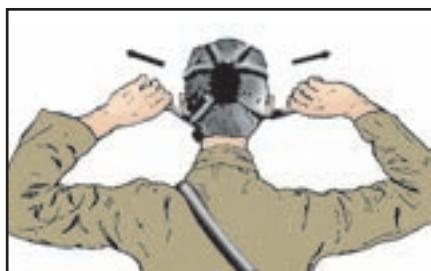
۳- ضمن بستن دریچه‌ی خروجی هوا (با کف دست) با فشار هوای موجود در سینه، هوای آلوده‌ی درون ماسک را خارج کنید.

۴- پس از بیرون کردن هوا، کف دست خودرا به دریچه‌ی ورود هوا (فیلتر) بچسبانید و به مدت ۱۰ ثانیه هوا را به داخل آن بدمید تا مطمئن شوید که ماسک کاملاً سالم است و خللی ندارد.

۵- اگر هوا وارد ماسک می‌شود، بندهای همان قسمت را محکم کنید. دقت کنید بندها پاره نشوند.

تذکر

الف - برای جلوگیری از ورود عوامل ش.م.ر به ماسک لازم است ریش فرد به حد کافی کوتاه باشد. در غیر این صورت، ماسک در مقابل عوامل شیمیایی محافظت خوبی نخواهد بود.

ب - جهت کسب اطمینان کامل از سالم و اندازه بودن ماسک خود قبل از رویه رو شدن با حمله‌ی شیمیایی ماسک خود را یک بار امتحان کنید و بپوشید.

۶- فقط با اجازه‌ی فرماندهی، ماسک برداری کنید.

اقدامات عمومی پس از خروج از منطقه‌ی آلوده (رفع آلودگی)

۱- لباس‌های آلوده‌ی همه‌ی افراد (هم افراد مصدوم و هم افراد سالم) را عوض کنید و در جایی معین جمع آوری نمایید.

۲- چشم‌هایتان را به مدت ۱۰ دقیقه با آب سرد بشویید.

۳- بدن خود را ابتدا با آب سرد و سپس با آب گرم و صابون بشویید. در صورت نبود امکانات لازم، شستشو با آب کافی است.

۴- جاهای چین و چروک‌دار بدن را با دقت بیشتر بشویید.

۵- ماسک برداری

الف - فیلترهای ماسک را از ماسک جدا کنید.

ب - عامل مایع و جامد را به وسیله‌ی آب و صابون یا مواد رفع آلودگی از ماسک جدا کنید.

پ - ماسک را خشک کنید و در برابر هوا قرار دهید.

۶- لباس‌ها و لوازم پارچه‌ای: لباس‌ها و لوازم پارچه‌ای را با آب داغ و صابون بشویید.

به طوری که مطمئن شوید هیچ‌گونه آلودگی در آن‌ها وجود ندارد و سپس آن‌ها را در مجاورت باد و آفتاب قرار دهید.

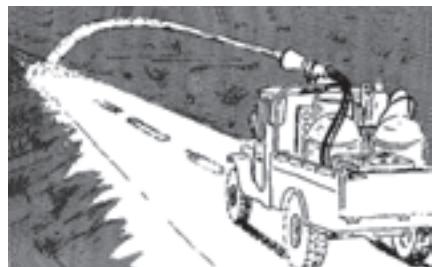
۷ - تجهیزات فلزی رنگ شده: این لوازم را با آب و صابون بشویید. از محلول رفع آلوودگی و پیرهای نیز می‌توانید استفاده کنید. در صورتی که جهت رفع آلوودگی از بنزین استفاده می‌کنید، باید بدانید که بنزین عامل را از بین نمی‌برد، بلکه صرفاً آن را از سطح مورد نظر پاک می‌کند.

۸ - خودروها و جنگ افزارها: این وسایل را با آب داغ و صابون بشویید. پارچه‌ی آغشته به بنزین می‌تواند آلوودگی را پاک کند ولی آن را نابود نمی‌سازد. اگر کپسول رفع آلوودگی در اختیار دارید، به وسیله‌ی آن رفع آلوودگی کنید.

۹ - جاده‌ها: سطوح جاده‌ها به وسیله‌ی خودروهای رفع آلوودگی یا کپسول رفع آلوودگی، پاک می‌شود.

۱۰ - هوای منطقه: برای رفع آلودگی از هوای منطقه :

۱- آتش روشن کنید؛ در این مورد آتش بسیار مؤثر است.

۲- از کپسول های مخصوص ماده ای رفع آلودگی هوا استفاده کنید.

خصوصیات و اقدامات ویژه میکروبی

عوامل میکروبی: عوامل ریز زنده ای هستند که با ورود به بدن انسان و حیوان و راهیابی به گیاه و مواد دیگر باعث بیماری، ضایعات و تلفات می شوند. این میکروب ها در انسان بیماری هایی از قبیل : تیفوس، آبله، طاعون، سیاه زخم و غیره تولید می کنند. اغلب می توان با واکسینه کردن به موقع از ابتلا به این بیماری ها جلوگیری کرد. بعد از آن که مشخص شد که دشمن از عوامل میکروبی استفاده کرده است، اقدامات زیر را انجام دهید :

۱- اقدامات عمومی را انجام دهید.

۲- زخم های خود را به سرعت با مواد ضد عفونی کننده مثل آب گرم و صابون و ... ضد عفونی کنید و روی آن ها را بپوشانید.

۳- آب دهان خود را بیرون بریزید و در صورت امکان، دهانتان را با آب و نمک بشویید یا مسوак بزنید.

اقدامات پس از خروج از منطقه‌ی آلوده‌ی میکروبی

۱- بدن و به ویژه قسمت های مودار آن را کاملاً با آب گرم و صابون بشویید.

۲- در سنگر و اتاق های کار برای از بین بردن حشرات ناقل بیماری از حشره کش استفاده کنید.

۳- اگر مواد غذایی را به مدت ۲ ساعت بیزید قابل مصرف خواهند بود.

۴- قبل از باز کردن مواد غذایی سربسته (کنسرو شده) آن ها را چند دقیقه در آب جوش قرار دهید.

۵- سبزی ها و میوه ها را کاملاً ضد عفونی کنید.

۶- افراد بیمار یا مشکوک به بیماری را شناسایی و به کادر درمانی معرفی کنید. در ضمن، حداقل ۲ متر از آن ها فاصله بگیرید.

۷- هنگام خروج از منطقه‌ی آلوده، سلامتی دیگر افراد باید توسط پزشک تأیید شود.

خصوصیات ویژه انجارهای هسته‌ای: به دنبال انجار یک سلاح هسته‌ای، موج انجار و تشعشعات حرارتی و هسته‌ای ایجاد می‌شود. موج انجار حاصل باعث خرابی تأسیسات و تجهیزات می‌شود و تشعشعات هسته‌ای عامل بیماری‌های خطرناکی چون سرطان است. توضیح این که بعد از ایجاد تشعشعات هسته‌ای، کلیه‌ی ذرات موجود در محیط آلوده می‌شوند و تا مدتی از خود تشعشع ساطع می‌کنند و می‌توانند به انسان آسیب برسانند. به خاطر داشته باشید با انجام اقدامات زیر می‌توانید به مقدار زیادی از خطرات آن‌ها بکاهید.

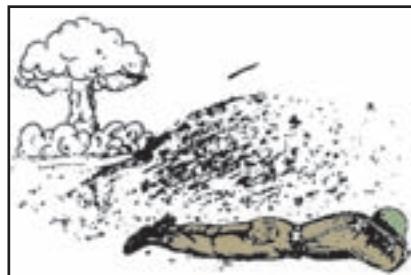
اقدامات ویژه برای مقابله با انجارهای هسته‌ای: پس از مشاهده‌ی نور سفید خیره کننده

بدون این که مجدداً به آن نگاه کنید، اقدامات زیر را انجام دهید :

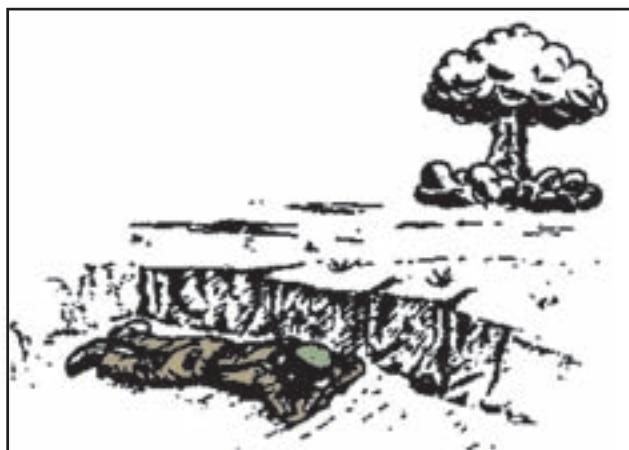
۱- در صورتی که در یک الی دو قدمی شما سنگر یا شیار مطمئنی وجود ندارد، پشت به محل انجار زمین‌گیر شوید و از سر و صورت و بدن خود محافظت کنید. هر چه می‌توانید بدن خود را به سطح زمین بچسبانید. در این صورت بیشتر در امان هستید.

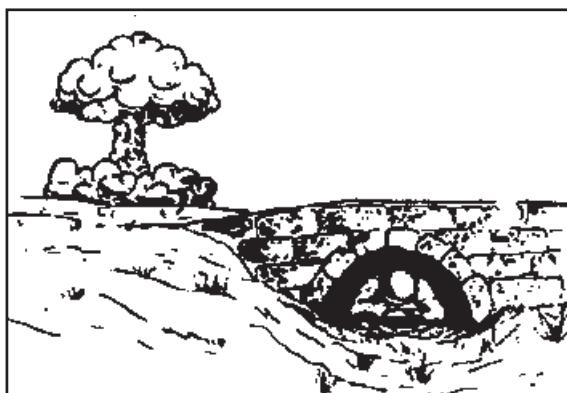
۲- تپه‌ها پناهگاه‌های مناسبی در مقابل تشعشعات هسته‌ای هستند.

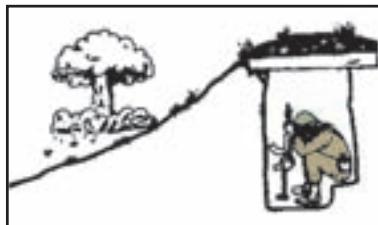
۳- هنگام رویارویی با تشعشعات هسته‌ای، شیارها و گودال‌ها، پناهگاه‌های مناسبی هستند.

۴- جهت مقابله با تشعشعات هسته‌ای، پل‌ها و لوله‌های آب پناهگاه‌های مناسبی هستند.

۵ – در مقابل تشعشعات و ریزش گرد و غبارهای هسته‌ای سنگر حفره‌ی روباء با سقف پوشیده پناه‌گاه خوبی است.

۶ – سنگر حفره‌ی روباء محل مناسبی برای مصون ماندن از موج انفجار و تشعشعات حرارتی ناشی از انفجار هسته‌ای است.

۷ – پس از تمام شدن گردوغبار، همه‌ی گردوغبار موجود را جاروب کنید.

۸ – تمام قسمت‌های بدن خود، به خصوص قسمت‌های مودار را، کاملاً بشویید.

نکاتی که هنگام برخورد با منطقه‌ی آلوده‌ی هسته‌ای باید رعایت کنید:

۱ – حتی الامکان وارد منطقه نشوید و منطقه را دور بزنید.

۲ – اگر مجبورید از منطقه عبور کنید، در صورت امکان چندین ساعت صبر کنید تا از شدت

آلودگی کاسته شود؛ در غیر این صورت، با تندروترین خودرو زرهی یا ماشینی که کف آن با کيسه‌های

شن پوشانده شده است به سرعت از منطقه عبور کنید.

۳- اگر ماندن در منطقه‌ی آلوده ضروری است، از سنگرهای حفره‌ی روباه یا ساختمان‌های حفاظتی ویژه استفاده کنید.

به کارگیری مهارت‌های فردی، گروهی و امکانات در دفاع

مقدمه

تاکتیک مجموعه‌ای از اصول و قواعد پیش‌بینی شده‌ای است که هنگام جنگ و دفاع از آن استفاده می‌کنیم. وقتی صحبت از تاکتیک رزم انفرادی می‌کنیم هدف کلیه شیوه‌ها و روش‌های مصون ماندن از خطر و آسیب دشمن چه هنگام دفاع و چه در زمان حمله است.

مباحثی که در تاکتیک رزم انفرادی طرح می‌شود عبارتند از : شناسایی عوارض زمین، حفاظت انفرادی در مقابل خطرها، استثار، اختفاء در رزم، پیش‌روی سنگرهای شهری، اصول پاسداری (نگهبانی)، ایست بازرگانی، جهت‌یابی، قطب‌نما، تخمین مسافت و نگهبانی صحرایی.

از مجموعه مباحث رزم انفرادی تاکنون موارد شناسایی عوارض زمین، حفاظت انفرادی در مقابل خطرها، استثار، اختفاء و حرکت در رزم و پیشروی طرح شده است . در این فصل مباحث دیگر به شکل زیر طرح می‌گردد :

- سنگر
- اصول پاسداری (نگهبانی)
- ایست بازرگانی
- جهت‌یابی
- قطب‌نما
- تخمین مسافت

سنگر

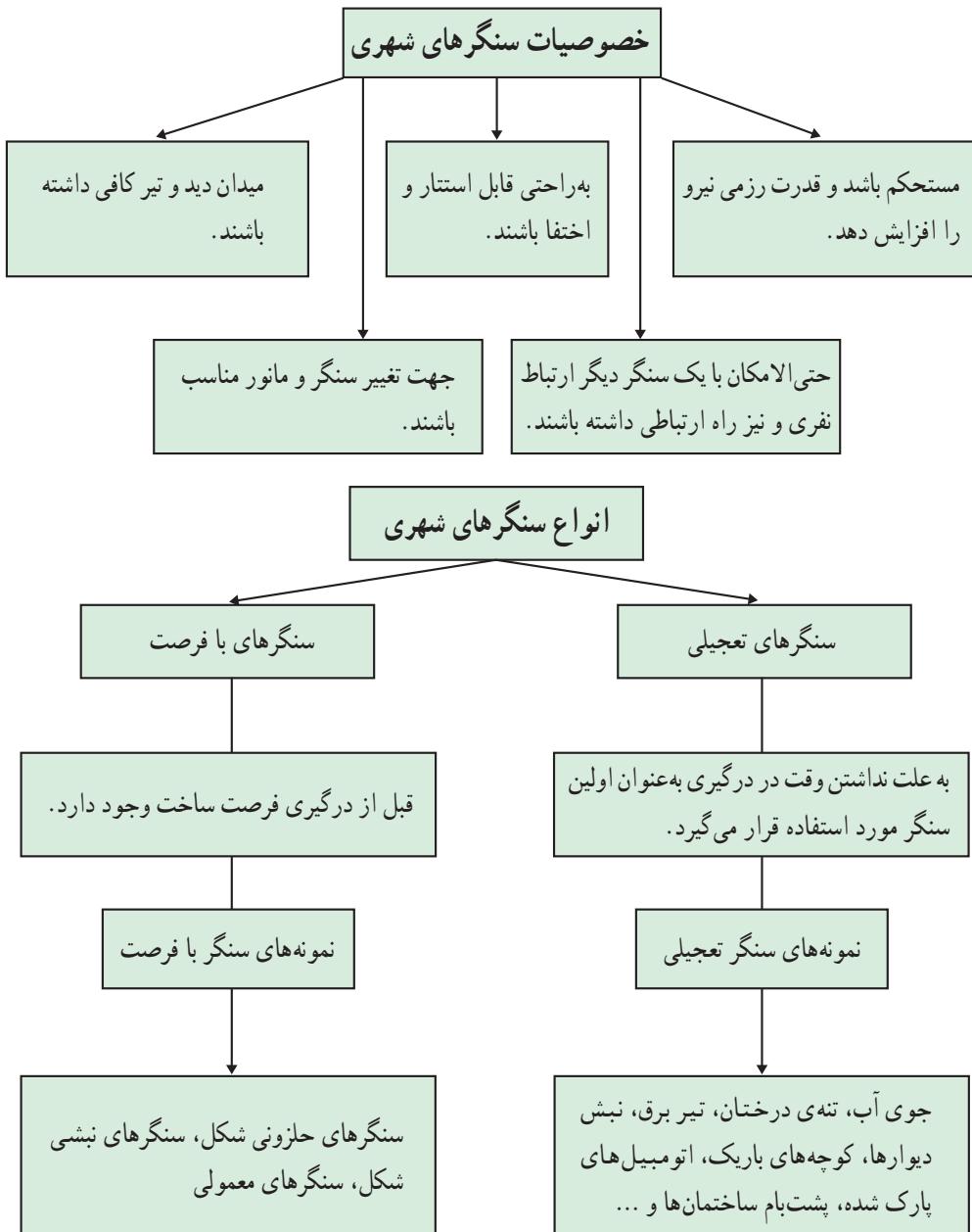
تجربه بیانگر این واقعیّت است که جنگ همیشه در خارج از شهرها رخ نمی‌دهد و چه بسا به داخل شهر نیز کشیده می‌شود و مدافعان شهر ناچارند با جنگ خانه به خانه از نفوذ دشمن به شهر جلوگیری کنند، بنابراین نیاز است که رزمnde برای حفظ جان خود کلیه اماکن و عارضه‌های

۱- دختران دانشآموز برای کسب اطلاعات پیش‌تر می‌توانند به کتاب سال سوم راهنمایی مراجعه کنند.

موجود در محیط را شناخته و از آن‌ها به عنوان سنگر جهت بهتر جنگیدن و دفاع کردن و بالا بردن مدت مقاومت از شهری که در آن زندگی می‌کند به نحو احسن استفاده کند.

۱- **تعریف سنگر:** جان پناهی است که قدرت رزمی یک نیرو را افزایش داده و جان او را در برابر دید و تیر دشمن حفظ می‌نماید.

۲- **تعریف سنگر شهری:** اماکن و عارضه‌های موجود در شهر که یک رزم‌مند برای حفظ جان خود در برابر تیرهای دشمن از آن‌ها استفاده می‌کند را سنگر شهری گویند.

اصول پاسداری (نگهبانی)

۱- تعریف نگهبانی: حفظ و حراست از اموال دولتی و اماکن و پادگان‌ها و تأسیسات و مراقبت از زندانیان و انتظامات و مقررات انتظامی را نگهبانی گویند.

۲- تعریف پاسدارخانه: محلی را که به صورت چادر یا ساختمان بنا گردیده و افرادی به عنوان پاسدار جهت انجام امور پاسداری در آن جمع می‌شوند پاسدارخانه می‌نامند.

۳- افرادی که در پاسدارخانه انجام وظیفه می‌کنند عبارتند از:

- مسئول پاسدارخانه

- پاس‌بخش

- نگهبان

- کمک نگهبان

- اسلحه‌دار

۴- مسئول پاسدارخانه کیست؟ شخصی که مسئولیت کل پاسداری منطقه و محیط استحفاظی مربوطه را به‌عهده دارد.

۵- وظایف مسئول پاسدارخانه چیست؟

- رسیدگی به کلیه امور جاری در پاسدارخانه

- هماهنگی پاسداری با سایر امور جاری در منطقه

- تعیین پاس‌بخش‌های مجرب، کارآزموده و متعهد

- تعیین پست‌های مناسب و ایجاد سنگرهای مستحکم

- تعیین زمان‌های تعویض پست (در شرایط مختلف)

- تعیین مقررات ویژه جهت پست‌های حساس مانند زاغه‌ی مهمات، موتورخانه‌ی برق، منبع

آب وغیره.

۶- پاس‌بخش کیست؟ عضوی است که از طرف مسئول پاسدارخانه جهت نظارت و هماهنگی پست‌ها تعیین می‌گردد و مستقیماً از مسئول پاسدارخانه دستور می‌گیرد. هیچ عضو دیگری نمی‌تواند به او دستور دهد.

۷- نگهبان کیست؟ فردی است مسلح که از منطقه‌ی مربوط به خود حفاظت می‌کند و به‌طور کلی دو وظیفه به‌عهده دارد.

الف - وظیفه‌ی عمومی

ب - وظیفه‌ی اختصاصی

۸- وظایف عمومی یک نگهبان

- ۱- هر پست را مهمترین پست و هر لحظه را خطرناک‌ترین لحظه بداند.
- ۲- در هنگام شب زیر نور چراغ نایستد.
- ۳- پاس‌بخش را به طور کامل شناسایی کرده و اسم شب را به خاطر بسپارد.
- ۴- منطقه و حدود آن را شناسایی کامل کند و به نوع پاسداری آگاهی داشته باشد.
- ۵- در موقع تحويل سلاح از پر بودن یا خالی بودن آن اطمینان حاصل کند.
- ۶- اسم شب را از نفرات در عبور و مرور به طور آهسته سؤال کند.
- ۷- هر چند لحظه یک بار به پشت سر خود نگاه کند. غفلت نکند و هوشیاری خود را سرپست حفظ کند.

۸- رعایت نمودن کلیه‌ی ضوابط و قوانین داخل پاسدارخانه.

۹- وظایف اختصاصی نگهبان: با توجه به نوع مکانی که از آن پاسداری می‌کند متفاوت است. برای مثال پاسداری که از انبار مهمات پاسداری می‌کند با پاسداری که از منبع آب پاسداری می‌کند وظایف متفاوت است.

۱۰- پاسداری در حال گشت: در منطقه‌ی حساس و یا محلی که تعداد پست نسبت به منطقه کم است از پاسدار در حال گشت استفاده می‌شود، نیروهای گشتی به دو دسته‌ی موتوری و پیاده تقسیم می‌شوند. گشت موتوری ممکن است با اتومبیل یا موتورسیکلت انجام شود.

۱۱- کمک نگهبان کیست؟

- فردی است غیرمسلح مجهز به چراغ قوه و سرنیزه.

- جهت کنترل داخل اتومبیل و سایر مواردی که فرد مسلح قادر به انجام آن کار نیست و یا انجام آن کار برای او خطرناک است به پاسدار کمک می‌نماید.

- کمک پاسدار باید در موقع کنترل در خط تیر پاسدار قرار نگیرد.

۱۲- اسلحه‌دار کیست؟ فردی است در پاسدارخانه که در مدت ۲۴ ساعت اسلحه‌خانه در تحویل او است.

۱۳- وظایف اسلحه‌دار

- سلاح‌های داخل اسلحه‌خانه را کنترل کند تا همیشه سالم و تمیز باشد.

- آماده‌نگهداشتن سلاح، مهمات و خشاب‌های پر

- اطمینان از خالی بودن سلاح

- کنار گذاشتن اسلحه‌های خراب جهت بردن به تعمیرگاه

- کنترل سلاح و مهمات هنگام تحویل دادن و گرفتن از پاسداران و اسلحه‌داران بعدی

ایست و بازررسی

۱- تعریف ایست و بازررسی: کنترل عبور و مرور در شرایط مختلف، اعم از وسیله‌ی نقلیه و افراد را ایست و بازررسی گویند.

۲- نکاتی که در ایست و بازررسی باید رعایت شود

- پاسدار باید نسبت به مأموریت خود کاملاً توجیه شده باشد تا دچار سردرگمی و اشتباه نشود.

- پاسدار باید بداند در چه زمانی و در چه مکان‌هایی ایست و بازررسی کرده است.

- پاسدار باید در محل‌های ایست و بازررسی ایجاد مانع نماید.

- پاسدار باید در مکان‌هایی ایست بدهد که تحت پوشش دید و تیر نیروهای خودی باشد، تا از فرار و عکس العمل دشمن جلوگیری شود.

- پاسدار باید بداند در چه وضعیتی قرار دارد (سفید، زرد، قرمز).

۳- در هر زمان وضعیت در یکی از صورت‌های زیر است

- وضعیت سفید یا عادی

- وضعیت زرد یا نیمه عادی

- وضعیت قرمز یا غیرعادی

۴- شرایط وضعیت عادی یا سفید

- وضعیت عادی است و هیچ‌گونه منوعیتی برای رفت و آمد و انجام کارهای مردم وجود ندارد.

- خطر یا احتمال خطر کم است.

- شهر یا منطقه‌ی حفاظتی را هیچ عاملی تهدید نمی‌کند.

۵- شرایط وضعیت نیمه عادی (زردا)

- احتمال خطر به وسیله‌ی مسئولین تذکر داده می‌شود.

- در پست‌های حفاظتی باید بیش‌تر دقت نماییم.

- کاملاً هوشیارانه تمامی حرکات را زیر نظر بگیریم.

۶- شرایط وضعیت غیرعادی (قرمز)

- خطر هر لحظه‌ما و محل اقامت ما را تهدید می‌کند.

- شرایط ایجاب می‌کند نظارت و کنترل بیش‌تر شود.

- براساس دستورالعمل‌های خاص، اقداماتی را در سطح پست‌های منطقه به عمل آوریم.

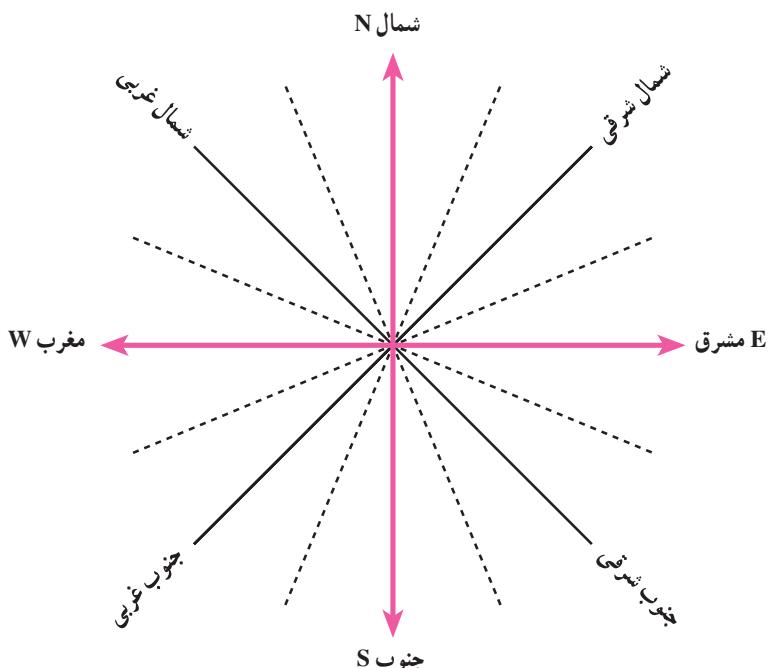
جهت‌یابی

جهت‌یابی از امور ضروری در مباحث نظامی و زندگی روزمره می‌باشد، یک فرد رزمانده معمولاً در مناطقی قرار می‌گیرد که شاید قبل هرگز آن‌جا را ندیده باشد، لذا لازم است جهت‌یابی را خوب بداند تا در موقع پیشروی یا برگشت به طرف نیروهای خودی بتواند در جهت صحیح حرکت کند تا به اسارت دشمن در نیاید. جهت‌یابی در زندگی روزمره مانند پیدا کردن قبله و یا نیاز به تعیین جهت در مسافرت‌ها برای اجتناب از انحراف و سردرگمی نیز اهمیت دارد.

جهات اصلی و فرعی

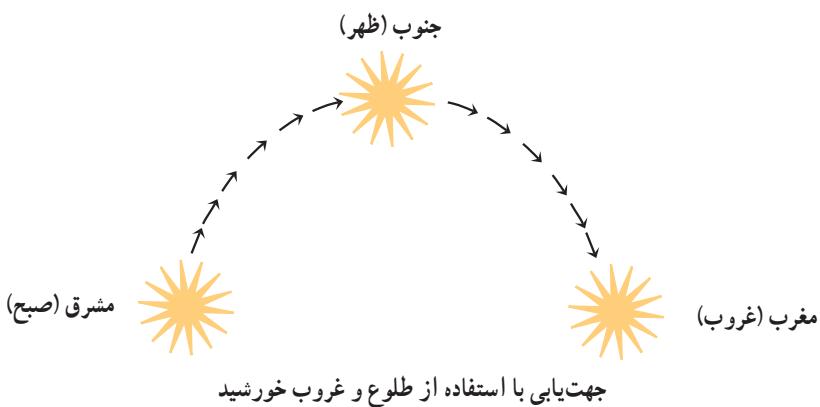
۱- در طبیعت^۴ جهت اصلی وجود دارد. شمال، جنوب، مشرق و مغرب که با پیدا کردن یکی از آن‌ها می‌توان جهات دیگر را به راحتی مشخص نمود. بدین ترتیب که هرگاه رو به شمال بایستید، پشت سر شما جنوب، سمت راست مشرق و سمت چپ شما مغرب خواهد بود.

۲- جهات فرعی جهاتی هستند که در بین چهار جهت اصلی واقع شده‌اند و عبارتند از: شمال شرقی، شمال غربی، جنوب شرقی، جنوب غربی.

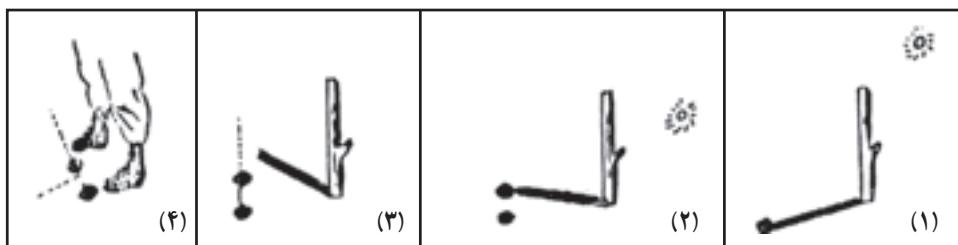

أنواع جهتیابی در روز

الف - به وسیلهٔ حرکت ظاهری خورشید

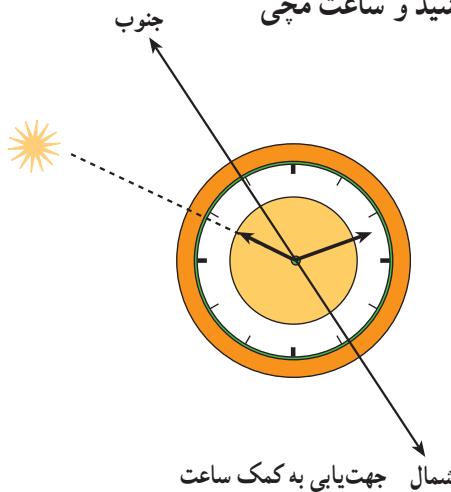

ب - به وسیلهٔ خورشید و سایه‌ی اجسام

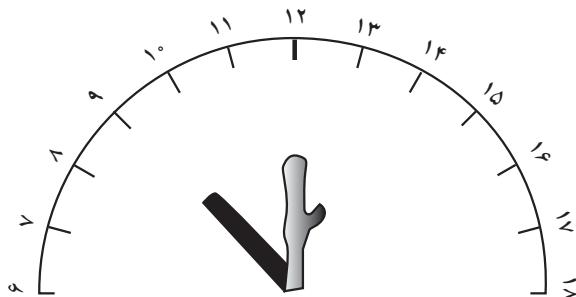

جهتیابی به کمک سایه

پ - به وسیلهٔ خورشید و ساعت مچی

ت – پیدا کردن وقت از روی جهت یابی

تعیین به کمک سایه

انواع جهت یابی در شب

الف – به وسیلهٔ ستاره‌ی قطبی و ستارگان ذاتالکرسی

جهت یابی به کمک ستارگان ذاتالکرسی

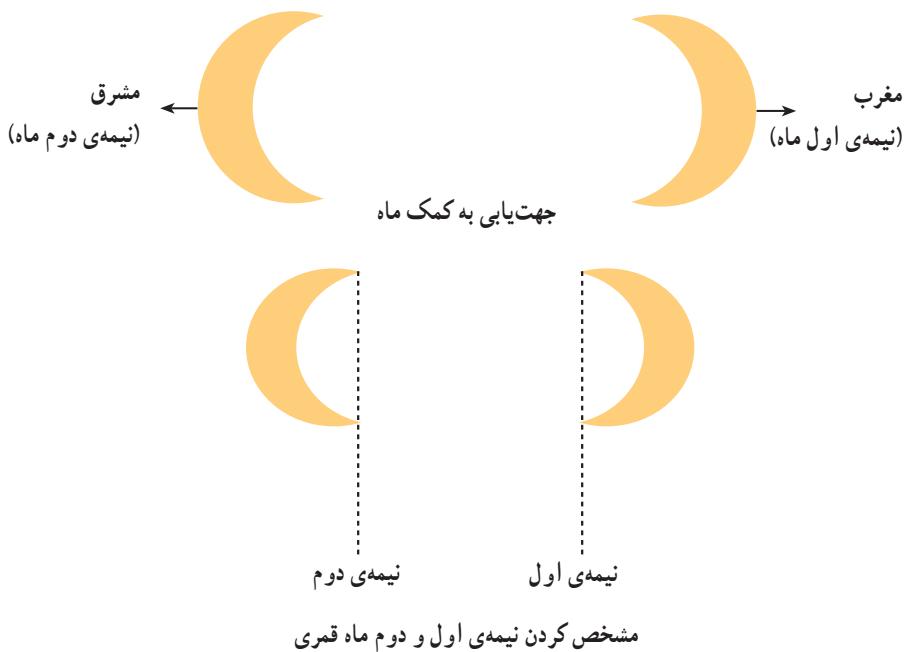
ب – به وسیلهٔ ستارگان خوشه‌ی پروین

شرق

جهت یابی به کمک ستارگان خوشه‌ی پروین

پ – بهو سیله‌ی ماه

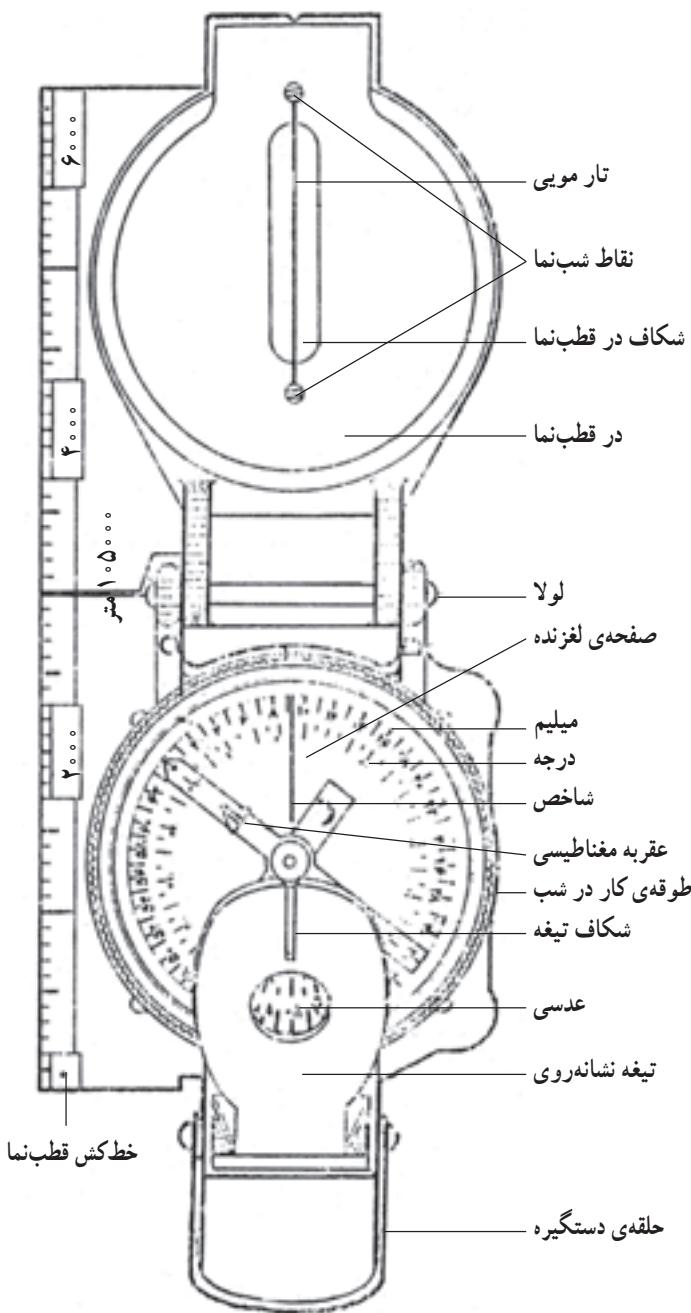
ت – بهو سیله‌ی راه شیری: هر چه به آخر شب نزدیک می‌شویم، قسمت پهن راه شیری به طرف مغرب منحرف می‌گردد.

قطب‌نما

قسمت‌های مختلف یک قطب‌نما را نام ببرید.

- دستگیره‌ی نگه‌دارنده
- محفظه‌ی آلومینیومی
- درب قطب‌نما
- تیغه‌ی نشانه‌روی
- طوقه‌ی کار در شب
- صفحه‌ی ثابت
- صفحه‌ی لغزندۀ

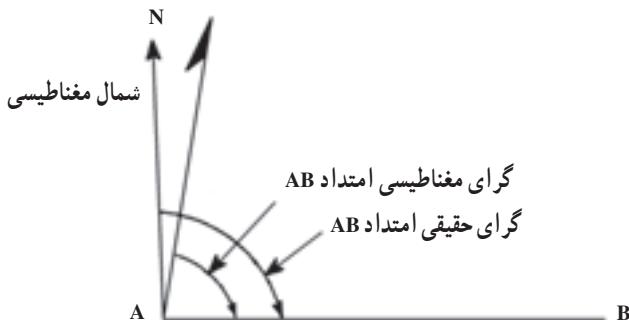

ساختمان قطب‌نما

طرز کار با قطب‌نما در روز

۱- گرا چیست؟ گرای یک امتداد عبارت است از زاویه‌ای که آن امتداد با شمال مغناطیسی یا شمال جغرافیایی آن نقطه می‌سازد. شروع زاویه از جهت شمال نقطه بوده و در جهت حرکت عقربه‌های ساعت به امتداد موردنظر ختم می‌گردد.

۲- گرای معکوس یا وارونه: گرای معکوس هر امتداد 180° درجه با گرای اولیه‌ی آن اختلاف دارد. برای به دست آوردن گرای معکوس چنانچه گرای امتداد از 180° درجه کمتر باشد، 180° درجه به آن اضافه می‌کنیم، چنانچه گرای امتداد از 180° درجه بیشتر باشد 180° درجه از آن کم می‌کنیم.

مثال: چنانچه شخصی با گرای 20° درجه به سمتی حرکت نماید، چون 20° درجه از 180° درجه کمتر است برای به دست آوردن گرای معکوس آن 180° درجه را به 20° اضافه می‌کنیم، $180^\circ + 20^\circ = 200^\circ$ پس گرای معکوس آن 200° درجه می‌شود. بنابراین این شخص که با گرای 20° درجه حرکت کرده، برای بازگشت به نقطه اولیه خود باید با گرای 200° درجه باز گردد.

تذکر: طرز کار با قطب‌نما و نشان دادن قسمت‌های مختلف آن و جهت‌یابی از عمدہ وظایفی است که توسط مریبان در کارگاه‌های مربوطه یا اردوگاه صحرایی آموزش داده می‌شود.

تخمین مسافت

۱- تعریف تخمین مسافت: تعیین تقریبی مسافت بین دو نقطه را تخمین مسافت گویند.

۲- کاربرد تخمین مسافت

- یک رزمnde در میدان نبرد باید بتواند با جنگ‌افزار خود به هدف موردنظر تیراندازی کرده و مشاهدات خود را گزارش دهد.

– یک دیده‌بان برای تعیین هدف‌ها نیاز به این دارد که مسافت آن‌ها و هم‌چنین فاصله هدف‌های مختلف از یک دیگر را تشخیص دهد.

– به کارگیری روش‌های تخمین مسافت برای رزمنده و دیده‌بان ضروری است.

۳ – تخمین مسافت به چه منظور انجام می‌گیرد.

– بستن درجه‌ی صحیح روی جنگ‌افزارهای خود، جهت آتش به موقع و دقیق بر روی هدف

– گزارش دادن محل صحیح نقاط و هدف‌ها و فرماندهان

۴ – عوامل مؤثر در تخمین مسافت

- در چه وضعیت‌هایی
مسافت کم‌تر از
مقدار حقيقی به‌نظر
می‌رسد؟
- ← هوا زیاد روشن باشد.
  - ← آفتاب از پشت سر بتابد.
  - ← هدف در زمین هموار و یا در سطح آب قرار داشته باشد.
  - ← جهت دید از پایین به بالا باشد.

- در چه وضعیت‌هایی
مسافت بیش‌تر از
مقدار حقيقی به‌نظر
می‌رسد؟
- ← هوا تاریک باشد.
  - ← آفتاب از جلو بتابد.
  - ← زمینه‌ی پشت هدف تیره باشد.
  - ← جهت دید از بالا به پایین باشد.

۵ – تخمین مسافت به چند صورت انجام می‌گیرد؟

به دو صورت : با وسیله و بدون وسیله.

تخمین مسافت با وسیله

اندازه‌گیری مسافت از روی نقشه نظامی: به وسیله‌ی خط‌کش فاصله‌ی نقشه‌ای بین دو نقطه‌ی موردنظر را اندازه‌می‌گیریم. سپس فاصله‌ی به‌دست آمده را با استفاده از مقیاس نقشه تبدیل به مسافت حقيقی روی زمین می‌نماییم.

مثال: فاصله‌ی دو نقطه‌ی «الف و ب» در روی نقشه برابر ۴ سانتی‌متر می‌باشد. اگر مقیاس

نقشه $\frac{1}{50000}$ باشد فاصله حقيقی دو نقطه چه قدر است؟

$$\text{به سانتی متر} = \frac{200}{0.000} = 200 \times 50 = 10000$$

$$\text{به متر} = \frac{200}{100} = 200$$

الف — ب

۴ سانتی متر

تخمین مسافت در روز: تخمین از روی شکل ظاهری یک رزمنده با تجهیزات همراهش: در شرایط عادی هوا یک نفر با چشم سالم قادر است مشخصات زیر را از یک فرد استاده در مسافت‌های مختلف تشخیص دهد.

— در ۱۰۰ متری نفر به خوبی دیده می‌شود.

— در ۲۰۰ متری قسمتی از تجهیزات انفرادی (قمقمه، کوله‌پشتی، بیل و غیره) دیده می‌شود.

— در ۳۰۰ متری نوع لباس و جنگ‌افزار به خوبی دیده می‌شود.

— در ۴۰۰ متری سر از بدن جدا دیده می‌شود و حرکات دست و پا بخوبی محسوس است.

— در ۵۰۰ متری سر مانند نقطه‌ی سیاهی در روی بدن دیده می‌شود.

— در ۶۰۰ متری سر و بدن به شکل خط سیاهی که قسمت بالای آن کم عرض و پایین آن

عرض‌تر است دیده می‌شود.

تذکر: این مسئله در مورد خودرو و دیگر تجهیزات هم صدق می‌کند.

تخمین مسافت در شب با استفاده از نور و صدا: سرعت صوت در هوا 33° متر در ثانیه

است که این مقدار در شرایط مختلف جوی تفاوت می‌کند. به وسیله سرعت نور و سرعت صوت

می‌توانیم مسافت را تخمین بزنیم. برای تخمین مسافت با استفاده از صدا و نور بدین گونه عمل می‌کنیم:

در شب به محض دیدن برق دهانه‌ی یک جنگ‌افزار شروع به شمارش می‌کنیم (شمارش باید

مطابق با ثانیه باشد، $1, 100, 2, 100, 1$) و به محض شنیدن صدای شلیک، شمارش را قطع می‌کنیم. اگر

عددی را که با شمارش به آن رسیده‌ایم در 33° ضرب کنیم، فاصله‌ی ما تا جنگ‌افزار بر حسب متر

به دست می‌آید.

مثال: در شب یکی از قبضه‌های خمپاره‌ی دشمن گلوه‌ای شلیک می‌کند. پس از ۵ شماره

صدای شلیک به گوش ما می‌رسد. فاصله‌ی ما تا قبضه‌ی خمپاره چه قدر است؟

$$\text{متر} = \frac{5}{33^{\circ}} = 165$$

در روز نیز با مشاهده‌ی خاک و دود حاصل از شلیک توپ و تانک و صدای آن‌ها می‌توانیم

مسافت را تخمین بزنیم. در این صورت، به محض دیدن خاک و دود حاصل از شلیک توپ و تانک

شروع به شمارش کرده به محض شنیدن صدای شلیک، شمارش را قطع می‌کنیم. سپس، اعداد شمرده

شده را در 33° ضرب می‌کنیم. حاصل ضرب، فاصله‌ی ما تا جنگ‌افزار را بر حسب متر بیان می‌کند.

سؤال: در روز یکی از تانک‌های دشمن گلوله‌ای شلیک می‌کند و بلافاصله در اطراف تانک بر اثر شلیک گرد و خاک ایجاد می‌شود. به محض دیدن گرد و خاک شروع به شمارش می‌کنیم. بین شماره‌ی ۸ و ۹ صدای شلیک به گوش ما می‌رسد. فاصله‌ی ما تا تانک دشمن چه قدر است؟ این سؤال را به گروه‌ها بدهید تا به آن پاسخ دهند.

اهمیت حفاظت اطلاعات

مقدمه

مسئله حفاظت اطلاعات در جنگ و جهاد موضوع جدیدی نیست. در صدر اسلام نیز، در دوران رسول اکرم (ص) و حضرت علی (ع) و سایر ائمه مucchomین مسئله حفاظت اطلاعات اهمیت زیادی داشته است. در آن زمان اسرار جنگ از قبیل زمان و مکان حمله، تعداد نیروها، امکانات و تجهیزات از حفاظت خوبی برخوردار بود، حتی اصحاب حضرت تا لحظاتی قبل از حمله از آن مطلع نبودند.

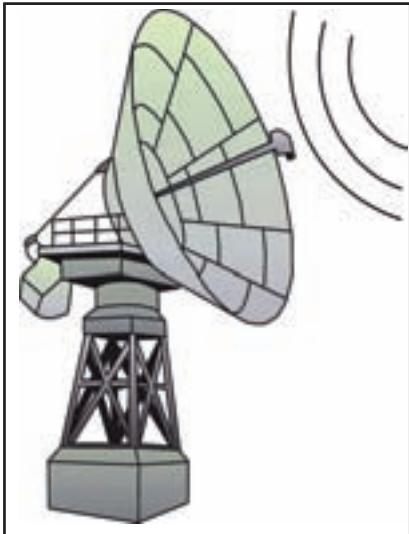
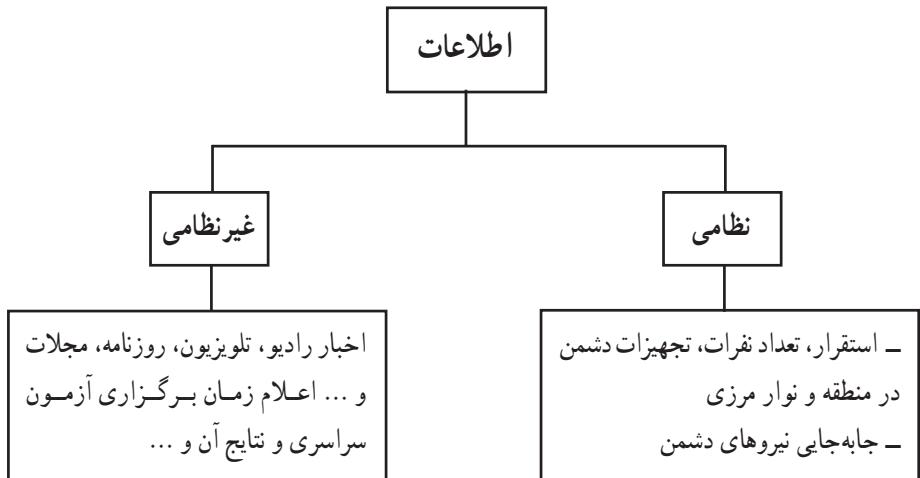
به طور مثال پیامبر اسلام (ص) هنگامی که می خواست به دشمن حمله کند، پس از خروج از شهر، جاده های بیراهه را در پیش می گرفت و سخت ترین راه را انتخاب می کرد تا در آن عبور و مرور کمتر باشد، یا در پیش تر حملات شب ها حمله می کرد و روزها به استراحت می پرداخت تا جاسوسان دشمن مسیر حرکت را کشف نکنند و بتوانند با لشکریان اسلام به طور غافلگیرانه بر دشمن بتازد.

حضرت علی (ع) در نهج البلاعه نامه‌ی ۵۳ به مالک اشتر می فرماید:

«ای مالک در کارهای کارگزارانت کاوش و رسیدگی کن و جاسوسان وفادار بر آنها بگمار، زیرا خبرگیری و بازرگانی آنان توسط تو سبب وادار نمودن ایشان است بر امانت داری و مدارا نمودن و نرمی با رعیت».

بدیهی است مهم ترین اطلاعات هر کشوری که در حال جنگ است اطلاعات نظامی می باشد که طرفین درگیر، هر یک نسبت به دیگری دست به جمع آوری آن می زندند تا به برتری نظامی برسند. از این رو هر یک در تلاشند ضمن پنهان نگهداشت اطلاعات مربوط به خود به اطلاعات مهم طرف مقابل دست یابند، تا از این طریق به هدف موردنظر که پیروزی در جنگ است نایل آیند.

۱- تعریف اطلاعات: اطلاعات جمع اطلاع است و در اصطلاح به معنی آگاهی ها، دانستنی ها و معلومات می باشد. اطلاعات به دو دسته‌ی نظامی و غیرنظامی تقسیم می شود :

۲- تعریف حفاظت اطلاعات: عبارت است از کلیه اقداماتی که به منظور حفظ و نگهداری اخبار و اطلاعات حیاتی (نظمی و غیرنظمی) به عمل می‌آید.

۳- علل ضرورت حفاظت اطلاعات

- مخفی نگهداشتن اسرار خودی
- جلوگیری از غافلگیر شدن

- به دست گرفتن ابتکار عمل

- اعمال اراده و نیات خود به دشمن

۴- عوامل افشاری اطلاعات نظامی

- عدم رعایت اصول حفاظتی توسط نیروهای خودی

- نفوذ عناصر پنهانی دشمن در بین نیروهای خودی

۵ - ضرورت همکاری با مراجع حفاظتی

- ادای تکلیف و عمل به فرمایش حضرت امام (ره)

- بی تفاوت نبودن در برابر فعالیت‌های دشمنان و یاری نمودن عناصر اطلاعاتی خودی در خشی نمودن فعالیت‌های آن

۶ - رعایت اصول حفاظتی به منظور جلوگیری از دسترسی دشمن به اطلاعات خودی

- حفاظت گفتار

- حفاظت اسناد و مدارک

- حفاظت شخصی

- حفاظت تبلیغات

- حفاظت فیزیکی از اماکن و تأسیسات

- حفاظت مخابرات

- حفاظت سلاح و مهمات

از مجموعه‌ی فوق، اصول حفاظت گفتار و اسناد و مدارک را به لحاظ اهمیت موضوع

به طور مشروح مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم.

حفاظت گفتار و اسناد و مدارک

۱ - **تعریف حفاظت گفتار:** عبارت است از مالک زبان خود بودن، تسلط بر گفتار داشتن و ترک کردن آن‌چه که در گفتن آن سودی نیست.

۲ - **تعریف حفاظت اسناد و مدارک:** عبارت است از جلوگیری از دسترسی نیروهای دشمن به مدارک و اسناد حساس و حیاتی. مانند: نقشه، عکس، طرح‌های عملیاتی، کارت شناسایی، پلاک هویت و ...

۳ - راه‌های افشاری اسرار

- آگاهانه: نفوذ دشمن در نیروهای خودی

– ناگاهانه : به علت ساده‌اندیشی، خودنمایی، پرحرفی و پرگویی، ضعف در خویشتن‌داری، دوستی و محبت نابهای نیروهای خودی.

۴ – طبقه‌بندی اسناد و مدارک: اسناد و مدارک به ۴ طبقه دسته‌بندی می‌شود :

الف – به کلی سری: اسنادی که افشاً غیرمجاز آن باعث وارد شدن ضربه‌های اساسی و ایجاد خسارات و خطرات جبران‌ناپذیری به منابع حیاتی کشور می‌گردد، مانند: طرح‌های استراتژیکی نظامی و سیاسی.

ب – سری: اسنادی که اگر آن سند افشا شود ضربه و خسارت مهمی به نیروهای خودی خواهد زد. مانند: آمار تجهیزات یگان‌های رزم، آمار نیروها و امکانات.

پ – خیلی محترمانه: اسنادی که افشاً غیرمجاز آن در بین مردم آزاد نبوده و فقط کارکنان یگان و سازمانی باید بدانند، مانند: طرح‌های آموزش رزمی، ابلاغیه، دستورالعمل‌ها و ...
ت – محترمانه: برای اسنادی به کار می‌رود که انتشار آن‌ها در بین عموم آزاد نبوده و به درجه‌ی حفاظتی کم‌تر از خیلی محترمانه نیاز داشته باشد، مانند: لوحه‌ی نگهبانی، برنامه‌های آموزشی

یادآوری: حیطه‌ی طبقه‌بندی هر یک از موارد زیر را مشخص نمایید:

– سوالات امتحانی قبل از برگزاری آزمون

– شناسنامه‌ی افراد

– اطلاعات موجود در پرونده‌ی تحصیلی دانش‌آموزان

– اطلاعات مربوط به دانش‌آموزان در نزد مشاور مدرسه

۵ – اندزهای حفاظتی

الف – اجتناب از گفتن سخنان بیهوده.

ب – اجتناب از بیان مسائل خانوادگی در مجتمع عمومی.

پ – اجتناب از بیان مسائل شغلی در مجتمع خصوصی و عمومی.

ت – اجتناب از بازگویی مطالب طبقه‌بندی شده در مکالمات تلفنی.

ث – اجتناب از نوشتن مطالب طبقه‌بندی شده در نامه‌ها و مراسلات پستی.

امداد و کمک‌های اولیه

مقدمه

انسان از دیرباز به دنبال کشف روش‌هایی برای مبارزه با بیماری‌ها و حوادثی بوده است که جان وی را با خطر مواجه می‌سازد. هر چند این روش‌ها موفقیت‌هایی به دنبال داشت ولی گاه با شکست رو به رو می‌شد، اما با پیشرفت جوامع و استفاده از فن‌آوری‌های نوین، انسان خود را در برابر بیماری‌ها و حوادث ایمن‌تر ساخت، تا جایی که پیش‌گیری از وقوع این حوادث همواره امکان‌پذیر نیست. پس باید به دنبال راه کارهایی برآمد تا علاوه بر پیش‌گیری از میزان تلفات ناشی از این حوادث؛ خسارت‌های حوادثی مانند زلزله، آتش‌سوزی، سیل، طوفان، جنگ و ... را بکاهد.

بنابراین از آنجایی که کشور ایران، در منطقه‌ی آسیب‌زاوی از لحاظ حوادث طبیعی قرار دارد یادگیری روش‌های ایمن‌سازی و برخورد با حوادث از نکات مهمی است که باید بدان توجه داشت. تا به نحوی قادر باشیم در موقع بروز حادثه با استفاده از عملیات امدادی و کمک‌های اولیه جان خود و دیگران را از خطر ایمن سازیم.

کمک‌های اولیه

کمک‌های اولیه شامل اقداماتی است که هنگام وقوع حوادث برای جلوگیری از مرگ، پیش‌گیری از صدمات و عوارض بعدی و یا کاهش درد و رنج مصدوم پیش از رسیدن پزشک و یا انتقال وی به مرکز درمانی به عمل می‌آید.

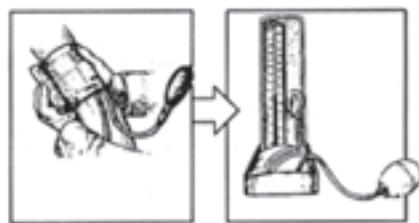
برای انجام کمک‌های اولیه نیاز به داشتن اطلاعات دقیق و پیچیده‌ی پزشکی نیست. در اصل هنگام برخورد با مصدومین لازم است که ابتدا یک ارزیابی کلی از وضعیت فرد صورت گیرد، در این مرحله از ارزیابی نیازی به تشخیص نوع صدمه و بیماری نبوده و صرفاً در صدد بررسی وضع کلی سلامت مصدوم خواهیم بود. این ارزیابی شامل علایم حیاتی، درجه‌ی هوشیاری، رنگ پوست، وضعیت مردمک چشم‌ها و ... می‌باشد.

تعريف علایم حیاتی: علایمی هستند که میزان سلامتی یا بیماری و یا نشانه‌های حیات شخص را نشان می‌دهند.

این علایم عبارتند از :

۲- درجه حرارت بدن

۱- فشار خون

۴- تنفس

۳- نبض

تعريف نبض: عبور خون از داخل سرخرگ‌ها باعث ضربه‌ای به دیواره‌ی سرخرگ می‌شود که به این ضربه نبض می‌گویند.

شمارش ضربان قلب از طریق نبض: با شمارش تعداد ضربان نبض می‌توان به تعداد ضربان قلب بی‌برد. نبض در تمامی سرخرگ‌های بدن وجود دارد، اما ما فقط قادر به لمس ضربان سرخرگ‌هایی که سطحی بوده و از روی استخوان یا عضله رد می‌شوند می‌باشیم.

مهم‌ترین نقاط گرفتن نبض

۱- سرخرگ زندزبرین که رایج‌ترین محل گرفتن نبض بوده و در سطح خارجی و جلویی مچ دست بالاتر از انگشت شست لمس می‌شود.

۲- سرخرگ گردنبه که در دو طرف و پشت سیب آدم قرار دارد و کمی در عمق لمس می‌گردد.

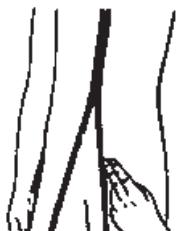
۳- سرخرگ رانی که در کشاله‌ی ران و به صورت عمقی لمس می‌گردد.

سرخرگ زندزبرین

سرخرگ گردنبه

سرخرگ رانی

تعداد نبض با توجه به سن، جنس و جنحه افراد متغیر است. در افراد بالغ و سالم $60 - 80$ بار در دقیقه و در اطفال $80 - 100$ بار در دقیقه می‌باشد.

تنفس: در ارزیابی تنفس باید به تعداد نظم و عمق تنفس توجه کرد. تعداد طبیعی تنفس در بزرگسالان $12 - 20$ بار در دقیقه و در کودکان تا 30 بار در دقیقه متغیر است. تنفس می‌تواند منظم یا غیرمنظم باشد. زمانی تنفس را منظم می‌دانیم که هم فاصله بین نفس‌ها و هم حجم تنفس ثابت باقی بماند. تنفس نامنظم باید شک صدمه به سر یا قفسه‌ی سینه را در یک فرد مصدوم و یا وجود یک بیماری جدی را در فرد غیرمصدوم به ذهن بیاورد. هم چنین عمق تنفس می‌تواند طبیعی، سطحی و یا عمیق باشد که خود علل مختلفی را دارد.

فشار خون: نشانگر فشاری است که خون هنگام عبور از سرخرگ به دیواره‌ی آن وارد می‌کند. فشار خون دارای یک میزان حداقل و یک میزان حداقل می‌باشد و گزارش آن به صورت عدد کسری است که صورت کسر فشار خون حداقل و مخرج آن فشار خون حداقل خواهد بود. میزان فشار خون در بزرگسالان از فردی به فرد دیگر متغیر است، اما به طور کلی می‌توان گفت که فشار خون حداقل، در حال طبیعی $90 - 140$ میلی‌متر جیوه و فشار خون حداقل، $85 - 65$ میلی‌متر جیوه است.

درجه‌ی حرارت بدن: درجه‌ی حرارت طبیعی بدن همواره در حد معینی بین $36/8 - 37/3$ درجه‌ی سانتی‌گراد است. در جریان بعضی از بیماری‌ها این تنظیم به هم خورده و حرارت بدن بالاتر و یا پایین‌تر می‌رود.

کاهش درجه‌ی حرارت بدن در مواردی مثل سوء تغذیه، سرماخوردگی و شوک به وجود می‌آید و افزایش آن نیز در مواردی مثل بیماری‌های عفونی و گرمایشی دیده می‌شود.

سایر ارزیابی‌ها

الف – درجهٔ هوشیاری: فرد در حال طبیعی کاملاً هوشیار بوده و نسبت به محیط خود آگاهی دارد. از زمان و مکان خود اطلاع داشته و به تحریکات (دردنگ، صوتی و ...) پاسخ می‌دهد. هوشیاری مراحل گوناگونی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت است از:

۱- هوشیاری کامل

۲- حواس پرتوی مختصر

۳- خواب آلودگی

۴- اغماء (بیهوشی)

ب – معاینهٔ مردمک‌ها: بخشی از یک ارزیابی عصبی می‌باشد. باید مشخص شود که آیا قطر مردمک‌ها طبیعی است؟ آیا مردمک‌های چشم هم اندازه هستند؟ آیا به نور پاسخ می‌دهند یا خیر؟ اختلال در هر کدام از موارد ذکر شده می‌تواند نشانگر یک صدمه‌ی جدی به مغز یا دستگاه عصبی فرد باشد.

ج – رنگ پوست: رنگ پوست به مقدار خونی که از آن می‌گذرد و هم‌چنین رنگ دانه‌هایی که در ضخامت پوست قرار دارند، بستگی دارد. پوست سفید یا رنگ پریده در جریان شوک، غش، حمله‌ی قلبی و ترس و پوست کبود در موارد خفگی و یا بعضی از مسمومیت‌ها و کمبود اکسیژن دیده می‌شود.

نجات زندگی

در مواردی که قلب مصدوم ضربان ندارد وظیفه‌ی حیاتی یک کمک‌رسان برقراری گردش خون برای تأمین اکسیژن مغز می‌باشد. در این مورد می‌گوییم ایست قلبی اتفاق افتاده، یعنی حالتی پیش‌آمده که ضربان قلب کاملاً از بین رفته است. در ایست تنفسی، با از کار افتادن تنفس خودبه خودی در فرد مواجه هستیم. ایست قلبی و تنفسی می‌تواند به دنبال سکته‌ی قلبی، شوک، خونریزی‌های شدید، گیرکردن اجسام خارجی در حلق، غرق شدگی، برق گرفتگی، مسمومیت‌های دارویی و ... رخدهد. مغز حداقل تا مدت ۶–۴ دقیقه می‌تواند بدون اکسیژن زنده بماند. بنابراین اگر قلب و یا تنفس مصدوم از کار بایستد فرد کمک‌دهنده برای شروع عملیات کمک‌رسانی تنها حدود ۵ دقیقه جهت برگدازدن ضربان قلب و احیای تنفس فرد آسیب‌دیده فرصت دارد. اگر قلب کار کند و خون جریان داشته باشد ولی ریه کار نکند به علت کاهش ذخیره‌ی اکسیژنی که در خون وجود دارد بیش از پنج دقیقه فرصت برای نجات بیمار نیست. در این حالت باید به کمک تنفس مصنوعی جریان تنفس را

مجدداً برقرار ساخت.

تعریف تنفس مصنوعی: تنفس مصنوعی مجموعه اعمالی است که توسط فرد و یا به وسیله دستگاه‌های مخصوص انجام می‌گیرد تا تنفس فرد مصدوم در لحظاتی که اعمال تنفسی او دچار اختلال شده یا مرکز تنفس او از فعالیت افتاده است، برقرار شود. منظور از تنفس مصنوعی، رساندن اکسیژن به فرد مصدوم یا حادثه دیده و به کار انداختن دستگاه تنفسی است.

تنفس مصنوعی باعث باز و بسته شدن ریه‌ها و دخول هوا در آن‌ها می‌شود، اکسیژن لازم را به خون و از طریق آن به بافت‌های دیگر بدن می‌رساند؛ کم کم تنفس طبیعی شروع می‌شود و جای تنفس مصنوعی را می‌گیرد.

علایم نشان‌دهنده‌ی نیاز مصدوم یا بیمار به تنفس مصنوعی

۱- وجود علایم ایست تنفسی شامل :

الف - هیچ‌گونه حرکتی در قفسه‌ی سینه و شکم بیمار دیده نمی‌شود. ب - صدای حرکت هوا را از دهان و بینی او نمی‌توان شنید. ج - چنانچه تکه‌ای کاغذ و پنبه در برابر دهان و بینی بیمار گرفته شود، هیچ‌گونه حرکتی در اشیای مزبور دیده نخواهد شد. د - اگر آینه‌ای را جلوی بینی و دهان بیمار بگیریم، اثری از بخار آب روی آن دیده نمی‌شود.

۲ - بیمار برای ورود و خروج هوا به ریه‌های خود تلاش می‌کند و عضلات جلو گردن او بر جسته می‌شوند اما صدای ورود و خروج هوا را نمی‌توان شنید یا حس کرد.

۳ - بعضی از بافت‌های بدن دچار سیانوز می‌شود، یعنی ابتدا ناخن‌ها و بعد لب‌ها دچار کبودی می‌شوند و اگر اقدامی فوری صورت نگیرد، به تدریج تمام بدن سرد می‌شود.

۴ - مردمک چشمان مصدوم گشاد می‌شود.

دستورات کلی برای انجام تنفس مصنوعی

۱ - ابتدا در صورت امکان، مصدوم را حرکت دهید و او را به محلی امن و به دور از محل حادثه منتقل کنید.

۲ - قسمت‌هایی از لباس‌های بیمار را که تنگ و بسته است (مثل دگمه یقه‌ی پیراهن و کمریند) آزاد و شل کنید.

۳ - اشیای خارجی از قبیل دندان مصنوعی، آدامس، لقمه‌ی غذا، سیگار و غیره را از دهان مصدوم خارج کرده دهان را تمیز کنید. ضمن این کار، مجاری تنفسی مصدوم را باز کنید؛ چانه‌ی

مصدوم را بالا نگه دارید و شرایطی را فراهم سازید که زبان او حتماً در جلو واقع شود تا راه حنجره را مسدود نکند.

۴- بر عهده‌ی کمک‌دهنده است که با دقیق و سرعت هر چه بیشتری کی از انواع تنفس مصنوعی را جهت نجات او برگزیند.

۵- کمک‌دهنده باید به سرعت محل دادن تنفس مصنوعی را تعیین کند و به مصدوم در روی زمین یا میز محکمی تنفس مصنوعی بدهد تا نتیجه‌ی بهتری به دست بیاید.

۶- باید دقیق کنید که تنفس مصدوم به تعداد کافی باشد. تعداد تنفس مصنوعی در بزرگسالان ۱۲-۱۸ بار و در کودکان ۱۸ تا ۲۰ بار در دقیقه است. باید تعداد شماره‌های تنفس مصنوعی از این تعداد تجاوز کند. ضمناً هنگامی که تنفس مصنوعی شروع می‌شود، باید آن را قطع کرد، بلکه باید این کار را تا ۱۵ دقیقه بعد از زمان شروع تنفس طبیعی ادامه داد تا تنفس طبیعی کاملاً به حال عادی بازگردد.

۷- به منظور پی‌بردن به برقراری تنفس خودبه‌خودی، تنفس و نبض مصدوم را هر ۳ دقیقه یک بار و هر بار به مدت ۴-۵ ثانیه لمس کنید؛ زیرا ممکن است در حین دادن تنفس مصنوعی قلب از کار بیفتد (بهتر است نبض گردن را بگیرید). اگر نبض بیمار حس نشد، تنفس مصنوعی را با ماساژ خارجی قلب همراه کنید. دقیق کنید که اعمال تنفس مصنوعی باید به نوعی باشد که آسیب دیگری به بیمار وارد کند. به محض برقرار شدن تنفس که معمولاً با استفراغ همراه است، مصدوم را به پهلو یا به شکم بخوابانید.

انواع تنفس مصنوعی

برای انجام تنفس مصنوعی راه‌های وجود دارد و انجام نوع تنفس به نوع و چگونگی حادثه و آسیب بستگی دارد. انواع تنفس مصنوعی عبارتند از :

۱- دهان به دهان که معمول‌ترین روش است و در خفگی‌های پیشرفته مثل خفگی در آب یا خفگی با گاز انجام می‌گیرد.

۲- دهان به بینی که به هنگام شکستگی فک مصدوم یا جراحت دهان به کار می‌رود.

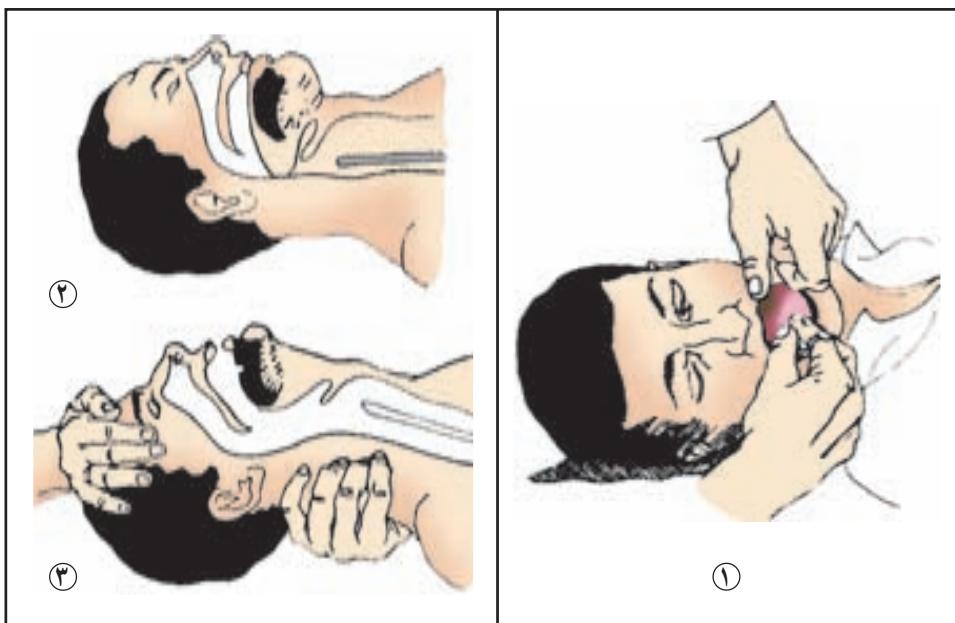
۳- دهان به دهان و بینی که در اطفال استفاده می‌شود.

۱- تنفس مصنوعی دهان به دهان: مؤثرترین و معمول‌ترین نوع تنفس مصنوعی است و می‌تواند جان بسیاری از مصدومین را از خطر مرگ برهاشد. این نوع تنفس مصنوعی مزایای بسیاری دارد: انجام آن آسان است. فقط در مواردی که مصدوم استفراغ می‌کند یا دارای شکستگی فک یا

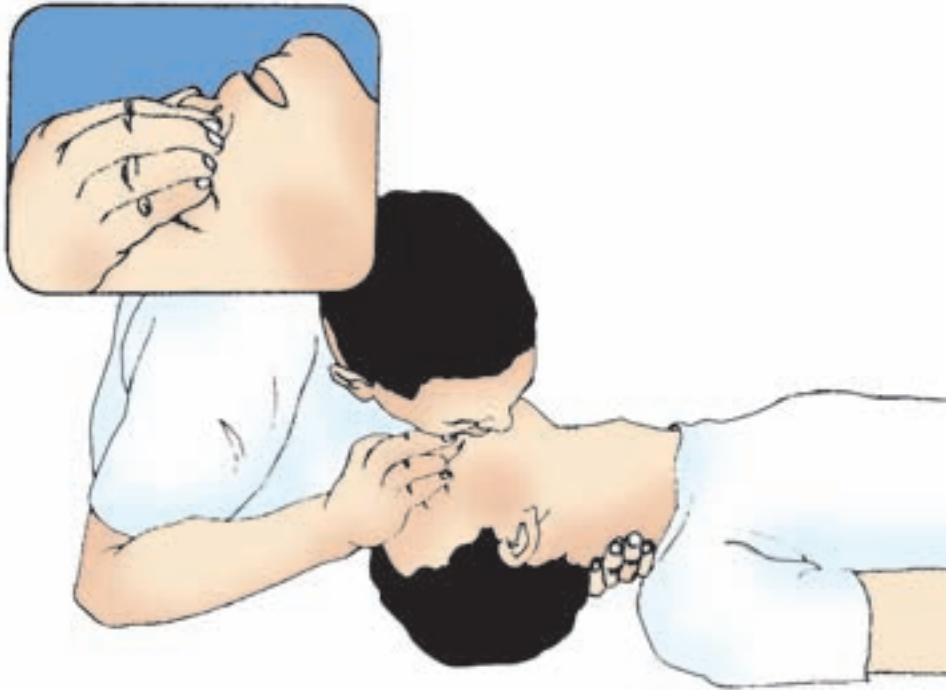
تورم شدید زبان است، نمی‌توان از آن استفاده کرد. بازده این نوع تنفس مصنوعی بیشتر از انواع دیگر است.

چگونگی انجام تنفس مصنوعی دهان به دهان: ابتدا بایست داخل دهان فرد مصدوم را نگاه کرده، از عدم وجود شیئی مثل لقمه غذا یا دندان شکسته که راه تنفسی و نای مصدوم را مسدود کرده مطمئن شد و در صورت وجود شیئی اقدام به بیرون آوردن آن نمود، باید بسیار مواظب بود تا شئ را به عقب زراند و وضع را بدتر نکرد و سپس تنفس مصنوعی را آغاز کرد. برای انجام تنفس مصنوعی باید موقعیت تنفسی وی را مناسب کرد، یعنی اینکه ابتدا، او را به پشت خوابانده سپس سر را به عقب خم نمود، چنانه بیمار را به بالا کشیده، دهانش را به صورت نیمه باز قرار داده، دهان خود را با دهان وی مماس کرد و بینی او را با دو انگشت یک دست بسته و دو تنفس مناسب به فاصله یک بار نفس کشیدن عمیق داد.

همان طورکه ذکر شد تعداد تنفس مصنوعی در سنین مختلف متفاوت است. طی انجام تنفس مصنوعی باید مواظب بود تا مبادا فشار تنفسی بیش از حد به طفل کم سن و سال داده شود چرا که این خود می‌تواند باعث آسیب ریه‌ها و مرگ وی شود.

سر مريض را به طرفی بچرخانيد و دهان او را با کشیدن سر مريض به عقب، مجازی تنفس کاملاً باز می‌شوند.
بکار گيرد.

با انگشتان دست بینی مریض را مسدود کنید و در دهان وی بدمید.

هنگام دمیدن نفس خود در دهان مصدوم به راحتی می‌توانید تشخیص دهید که آیا چیزی راه تنفس وی را مسدود کرده است یا نه؟ اگر حس کردید شیئی در گلوی مصدوم گیر کرده است، او را ۹۰ درجه به طرف خود بچرخانید و باکف دست ۴-۵ ضربه به میان دو کتف وی وارد کنید؛ سپس دهان او را بکاوید و کارخود را به سرعت از سر بگیرید. معمولاً اگر مجرای تنفس باز باشد، حالت ارجاعی شش‌ها باعث می‌شود که بازدم خود به‌خود روی دهد.

در بچه‌ها قدرت و عمق دمیدن باید کمتر از بزرگسالان باشد، دمیدن در دهان مصدوم باید به نحوی باشد که قفسه‌ی سینه بالا بیاید.

در روش تنفس مصنوعی دهان به دهان، ممکن است هوا به داخل معده نفوذ کرده آن را پر نماید و باعث بروز استفراغ در او شود بنابراین، در چنین موقعی با یک دست روی معده فشار آورید تا هوا خارج شود. دقت کنید که این عمل ممکن است باعث استفراغ بیمار بشود. در این حالت، باید فوراً سر او را به یک طرف خم کنید و برای خارج کردن مواد استفراغی دهان و گلو آماده باشید.

اگر گمان می‌برید چیزی در گلوی مصدوم گیرده است، او را به طرف خود بچرخانید و با کف دست ضرباتی به میان دو کف او وارد آورید.

دهان مصدوم را بیندید و در بینی وی بدمید.

دهان مصدوم را باز کنید تا نفس او بیرون بیاید.

۲- روش دهان به بینی: مطابق دستورات قبلی سر مصدوم را کاملاً به عقب خم کرده دهان و لب های او را کاملاً بیندید و بعد از باز کردن مجرای تنفسی، در حالی که در یک طرف مصدوم قرار دارید و بینی او را کاملاً در دهان گرفته اید عمل دم را انجام دهید. پس از انجام عمل دم با فشار کم روی قفسه‌ی سینه‌ی مصدوم هوای ریه‌های او را خارج کنید. این کار نیز تا شروع تنفسی طبیعی ادامه خواهد یافت.

ماساژ قلب

توقف ناگهانی قلب یکی از حوادثی است که به دلایل مختلف شخص به آن دچار می‌شود. اگر بیمار در لحظات اولیه‌ی توقف قلب نجات یابد، حیات او تجدید می‌گردد. برای رسیدن به این مقصود تلاش‌های زیادی صورت گرفته و روش‌های مختلفی آزمایش شده است. یکی از بهترین این روش‌ها، روش ماساژ قلب می‌باشد.

علل ایست قلبی

۱- خونریزی‌های بسیار شدید

۲- تصلب شرايين یا تنگ شدن عروق تاجی قلب

۳- انواع خفگی‌ها و نرسیدن اکسیژن به ریه‌ها و خون

۴- ناسازگاری برخی از داروها

۵- انواع شوک‌ها

۶- .....

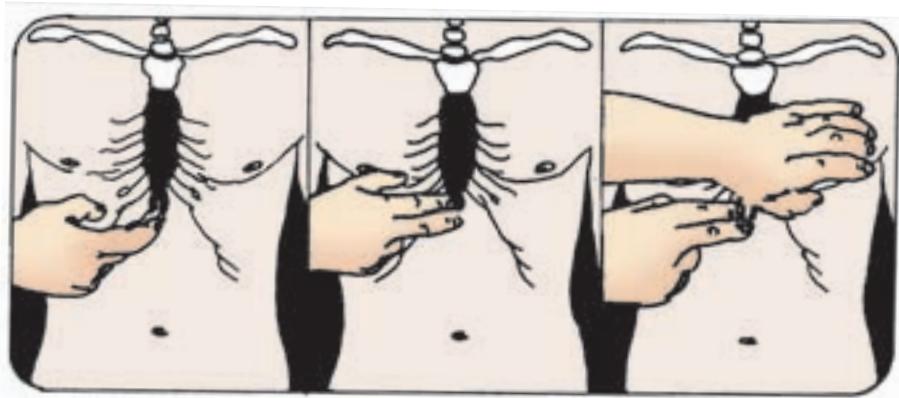
هنگام بروز ایست قلبی می‌توان با ماساژ دادن قلب کار قلب را که دچار اختلال گردیده است، مجددًا به حالت عادی برگرداند تا خون در بدن به گردنش درآید و در نتیجه، اکسیژن و مواد غذایی به نقاط اصلی بدن برسد و زندگی بیمار ادامه یابد. ماساژ قلب به دو طبق انجام می‌گیرد: ماساژ خارجی و ماساژ داخلی، ماساژ داخلی توسط جراح و در بیمارستان انجام می‌گیرد و از عهده‌ی کمک‌دهنده خارج است. کمک‌دهنده می‌تواند در موقع ضروری به ماساژ خارجی قلب اقدام کند.

ماساژ خارجی قلب: ابتدا باید توجه کرد که عالیم ایست قلبی حتماً موجود باشد. عالیم ایست قلبی عبارتند از: عدم وجود نبض گردنی و گشاد شدن مردمک‌های چشم مصدوم یا بیمار. کمی بعد از ایست قلبی، حتماً توقف در تنفس ایجاد می‌شود.

روش انجام ماساژ قلب و تنفس مصنوعی به وسیله‌ی یک کمک‌دهنده در بالغین
مصدوم را به پشت و روی محل سفتی بخوابانید. در طرف چپ او بنشینید و با دو انگشت محل ماساژ را تعیین کنید؛ بدین ترتیب که انتهای جناغ سینه را با انگشت تعیین کرده به اندازه‌ی پهنانی دو انگشت بالاتر، محل ماساژ را بیابید.

کف دست‌های خود را روی یک دیگر و روی محل تعیین شده به طور عمودی قرار دهید.
به خاطر داشته باشید که انگشتان شما نباید بدن بیمار را لمس کند.

دقت کنید که آرنج‌های شما به طور عمودی قرار گیرد و دست‌هایتان خم نشود؛ سپس به محلی

چگونگی تعیین محل قرار گرفتن دست هنگام ماساژ قلب

که دست‌ها را قرار داده‌اید، فشار بیاورید این فشار بر روی قلب منتقل می‌شود و مقدار آن باید متناسب با وزن مصدوم باشد و بتواند حدود چهار سانتی‌متر استخوان جناغ قفسه‌ی سینه را داخل ببرد. این عمل را باید حداقل 80 بار در دقیقه انجام داد.

توجه: هنگام تمرین، از وارد آوردن فشار به قفسه‌ی سینه‌ی فردی که زنده است جداً خودداری کنید چرا که این کار می‌تواند باعث ایست قلبی و مرگ فرد شود.

چنانچه لازم باشد ماساژ قلب با تنفس مصنوعی همراه گردد و یک کمک‌دهنده به احیای تنفس و گردش خون بپردازد، باید تعداد ماساژ قلب را بر اساس حداقل 80 بار در دقیقه گذاشت که شامل 15 بار ماساژ پی دربی و بدون وقفه باشد. بعد از 15 بار ماساژ باید دو بار تنفس مصنوعی مناسب داد.

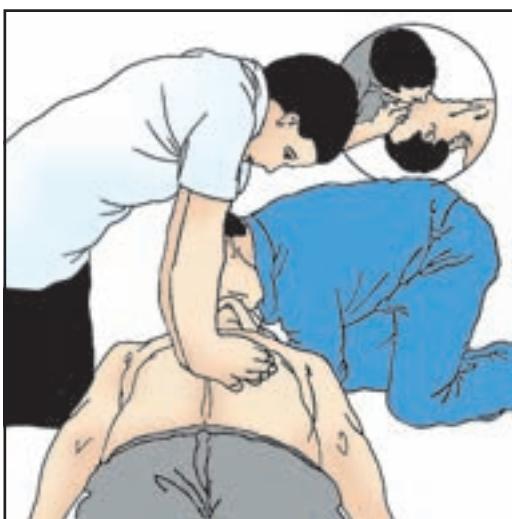
روش قرار دادن دست بر روی یکدیگر و جناغ سینه

موقعیت کمک‌دهنده نسبت به مصدوم

در طول دادن ماساژ و تنفس، کنترل نبض سرخرگ گردنی و هم‌چنین مردمک چشم جهت ملاحظه‌ی برگشت علایم حیاتی به فاصله‌ی هر ۳ دقیقه یک‌بار ضروری است.

ماساز قلب و تنفس مصنوعی بهوسیله‌ی دو کمک‌دهنده در افراد بالغ
در چنین موقعی کمک‌دهنده کم‌تر خسته‌می‌شود و بازده کار به مراتب بیشتر است. کمک‌دهنده وقتی که تنفس مصنوعی می‌دهد، در طرف چپ مصدوم روی دو زانو می‌نشیند و پس از باز کردن راه‌های تنفسی مصدوم سه الی چهار نفس عمیق و متوالی درون ریه‌های او می‌دمد. در همین موقع، کمک‌دهنده‌ی دیگری که ماساز قلبی می‌دهد، در طرف راست مصدوم روی دو زانو می‌نشیند : محل ماساز قلب را تعیین می‌کند و تنفس مصنوعی را با ماساز قلب هماهنگ می‌سازد. طریقه‌ی نشستن کمک‌دهنده‌گان در شکل زیر نشان داده شده است.

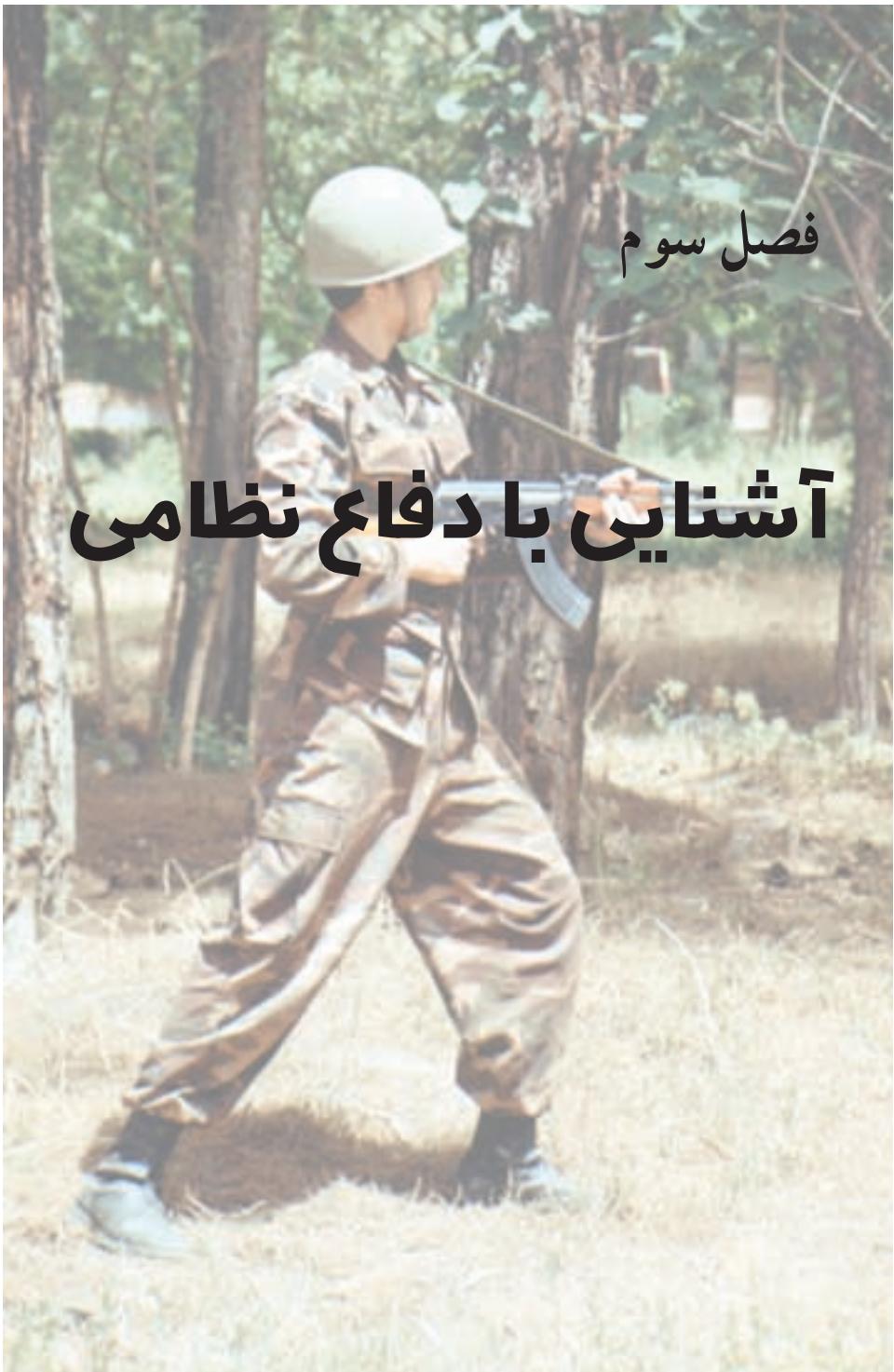
احیای قلبی، تنفسی بهوسیله‌ی دو کمک و طریقه‌ی نشستن آن‌ها

ماساژ قلب در چنین مواقعي باید ۱۰۰-۸۰ بار در هر دقیقه باشد و به طور منظم، بدون وقفه، و یک نواخت ادامه باید. کمک دهنده‌ای که تنفس مصنوعی می‌دهد، بعد از هر ۴ ماساژ یک بار در دهان مصدوم می‌دمد. دمیدن در دهان بیمار نباید با فشار روی قفسه‌ی سینه هم زمان باشد؛ زیرا با انجام ماساژ قلبی و متعاقباً فشرده شدن ریه‌ها از ورود هوا به داخل آن‌ها جلوگیری می‌شود. ماساژ قلبی و تنفس مصنوعی باید با یک‌دیگر هماهنگ و نسبت آن‌ها ۴ به ۱ باشد.

تذکر مهم: به هیچ‌وجه نباید عمل ماساژ قلب روی اشخاص زنده و سالم انجام شود؛ زیرا عوارض بسیار خطرناک و وخیمی دارد که از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به شکسته شدن دندنه‌ها، سوراخ شدن قلب و ریه‌ها توسط دندنه شکسته و توقف ضربان قلب و مرگ اشاره کرد.

فصل سوم

آشنايی با دفاع نظامی

بخش اول

نظام جمع

هدف از اجرای نظام جمع

- ۱- اطاعت سریع و اجرای دقیق دستورات
- ۲- درک اصول همکاری با دیگران و کار دسته جمعی
- ۳- حفظ آراستگی ظاهری به طوری که دانشآموز خود را برابر مقررات آراسته نموده و نواقص را مرتفع نماید.

حرکات نظام جمع

حرکات نظام جمع به دو صورت فردی و اجتماعی (با سلاح و بدون سلاح) قابل آموزش و اجرا می‌باشد. تصاویر زیر بیانگر بخشی از حرکات مذکور است.

الف - حرکات نظام جمع بدون سلاح

حالت ایستادن و خبردار از روبرو و پشت

جهت حرکت

جزء دوم

جزء اول

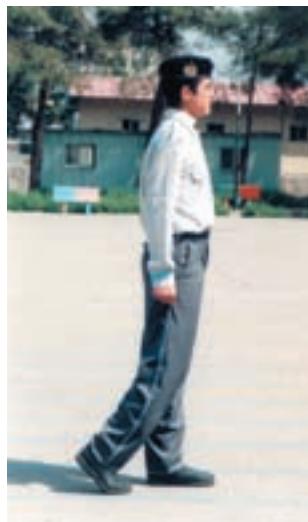
خبردار

به راست راست

جهت حرکت

خبردار

جزء اول

جزء دوم

به چپ چپ

جهت حرکت

خبردار

جزء اول

جزء دوم

عقب گرد

در جازدن

خبردار

از جلو نظام

از چپ نظام

از راست نظام

از پشت

از جلو

حالت آزادباش

جهت حرکت

جزء اول

به چپ چپ

ب – حرکات نظام جمع با سلاح

از پشت

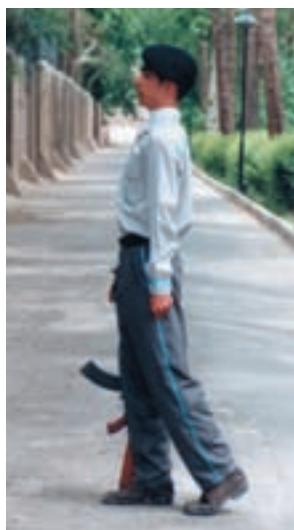
از جلو

حالت ایستادن با تفنگ

جهت حرکت
←

جزء دوم

جزء اول

به راست راست

خبردار

جهت حرکت

خبردار

جزء اول
به چپ چپ

جزء دوم

حالت دوش فنگ

حالت آزاد باش

از جلو

از پهلو

در جا قدم رو

دست فنگ

پافنگ

پیش فنگ

اسلحة و نحوهی عملکرد آن

مقدمه

امروزه کشورهای مختلف جهان با توجه به تجرب جنگی، مبادرت به تأسیس کارخانه‌ی سلاح‌سازی نمودند تا از این طریق نسبت به تهیه‌ی «سلاح سازمانی» و تجهیز نیروی نظامی و شبه‌نظامی اقدام نمایند.

علی‌رغم پیشرفت سلاح‌های دوربرد که هدف خود را از فواصل دور مورد اصابت قرار می‌دهند، هنوز هم سلاح‌های انفرادی در جبهه‌های نبرد و درگیری شهری اهمیت خاص خود را دارند. از ابتدای اختراع سلاح انفرادی این نیاز احساس می‌شد که تفنگ‌ها باید سبک، قابل حمل و از سرعت بالاتری برخوردار باشند. از جنگ دوم جهانی به بعد تلاش‌های زیادی صورت گرفت تا سلاح‌های انفرادی بهتری تهیه و تولید شود که هم‌زمان با پیشرفت تکنولوژی، بسیاری از نیازمندی‌ها تحقق یافت. هریک از سلاح‌های انفرادی که به عنوان سلاح سازمانی در ارتش‌های جهان به کار برده می‌شوند خصوصیات و قابلیت‌هایی دارند. فرماندهان ارتش با توجه به این ویژگی‌ها و قابلیت‌ها، سلاح سازمانی خود را انتخاب و مورد استفاده قرار می‌دهند.

در حال حاضر دو نوع سلاح بیشتر از سایر سلاح‌های انفرادی کاربرد سازمانی دارند که عبارتند از: تفنگ ۳-۳ و کلاشنیکوف. در کشور ما با توجه به وجود سلاح‌های انفرادی مختلف فقط بحث کلاشنیکوف می‌بردازیم.

تفنگ کلاشنیکف

تاریخچه

- طراح: سرگرد میخائیل کلاشنیکف

- سال طراحی: ۱۹۴۷ میلادی

سلاح کلاشنیکف ۴۷ A.K. آفتابات کلاشنیکف

- کشور سازنده و سال به کارگیری: سوریه سابق در سال ۱۹۵۱

- نمونه‌ی کشورهایی که به عنوان سلاح سازمانی استفاده می‌کنند: بلغارستان، چین، رومانی، سوریه، کره‌شمالی، لهستان.

- نوع تکمیلی این سلاح: ۴۷ A.K. آفتابات کلاشنیکف

سلاح کلاشنیکف از نوع تاشونده

جدول مختصات کلاشنیکف

ردیف	عنوان	شرح
۱	کالیبر	۷/۶۲ میلی متر
۲	تعداد خان	۴ و گردن از چپ به راست
۳	طول اسلحه با سرنیزه	۱۰۲ سانتی متر
۴	سرعت اولیه گلوله	۷۱۰ متر در ثانیه
۵	نواخت تیر علمی	۵۰۰ نا تا ۶۰۰ گلوله در دقیقه
۶	نواخت تیر عملی در حالت تک تیر	۴۰ گلوله در دقیقه
۷	نواخت تیر عملی در حالت رگبار	۹۰ الی ۱۰۰ گلوله در دقیقه
۸	بُرد مفید	۴۰۰ متر
۹	بُرد نهایی	۲۰۰۰ متر
۱۰	قدرت نفوذ گلوله سربی در ماسه بادی	۱۹ سانتی متر
۱۱	قدرت نفوذ گلوله فولادی در ماسه بادی	۲۷ سانتی متر

متعلقات تفنگ کلاشنیکف

۱- سرنیزه کلاشنیکف با غلاف

۲- لوله رابط پرتاب نارنجک تفنگ

۳- دستگاه نشانه روی کار در شب

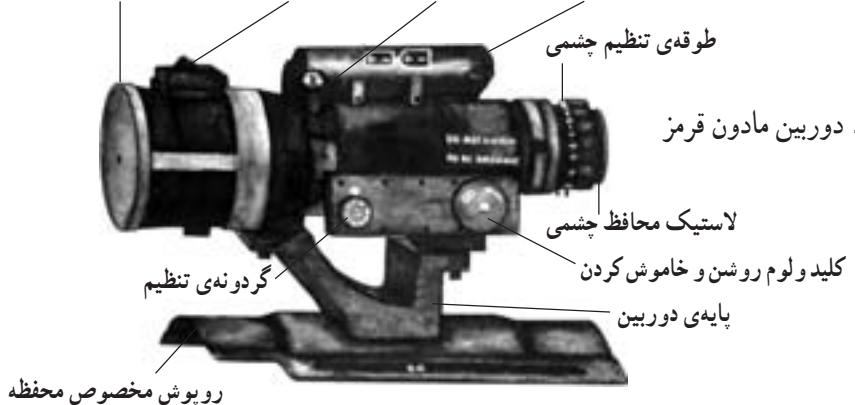
۴ – انواع خشاب‌ها

مخزن باطری گردونه‌ی نیم‌پرده پیچ تنظیم در بُرد درپوش محافظ پلاستیکی

طوقه‌ی تنظیم چشمی

۵ – دوربین مادون قرمز

۶ – شعله‌پوش گازی یا مانوری

۷ – وسایل تنظیف

به صورت باز

باز و بسته کردن کلاشنیکف

گفتیم که کلاشنیکف یک سلاح انفرادی است. سلاح انفرادی خدمه ندارد. یعنی رزمنده باید تمام خدمات لازم از قبیل نگهداری و به کارگیری سلاح را به تنهایی انجام دهد، تا به هنگام نیاز اسلحه اش آماده‌ی شلیک باشد. اسلحه باید همیشه روغن کاری شده و بدون عیب باشد. فک می‌کنید با وجود کوچک‌ترین عیب، اسلحه می‌تواند به خوبی کار کند؟ و یا هدفی را که صدها متر با رزمنده فاصله دارد به طور صحیح نشانه‌گیری کند؟ بنابراین نگهداری اسلحه‌ی انفرادی، عیب‌یابی و تعمیر آن، به عهده‌ی کسی است که اسلحه را همراه خود دارد.

– اسلحه، مثل انسان نیست که درد و عیش را به زبان بیاورد.

– عکس‌برداری از درون آن هم ممکن نیست تا عکس را به متخصص نشان بدھیم و عیش را بگوید. پس برای سالم نگاهداشتن اسلحه چه باید کرد؟

باز و بسته کردن به موقع و درست اسلحه، در سالم ماندن و بدون عیب بودن آن، کمک مؤثری می‌کند.

باز و بسته کردن کلاشنیکف توسط رزمنده به منظورهای زیر انجام می‌گیرد :

تصویر از سلاح باز شده

انواع مهمات کلاشنیکف

کلاشنیکف دارای دو نوع مهمات است.

۱- انواع فشنگ‌ها

انواع فشنگ‌ها

۲- نارنجک‌های تفنگی

انواع نارنجک‌های تفنگی

کاربرد انواع فشنگ

ردیف	نوع فشنگ	علامت شناسایی	کاربرد	تصویر
۱	فسنگ جنگی عادی	پوکه‌ی برنجی زرد رنگ	در درگیری با نفرات دشمن	
۲	فسنگ گازی	دارای سر جمع شده برای جلوگیری از ریختن باروت بدون مرمی (گلوله)	آموزش و ایجاد صدا	
۳	فسنگ جنگی ثاقب ^۱	رنگ سیاه نوک گلوله با مرمی فولادی	درگیری با خودروها و موانع و استحکامات سبک دشمن	
۴	فسنگ جنگی رسام	رنگ سبز نوک مرمی	نشان دادن مسیر آتش به طرف هدف به منظور هدایت آتش نیروهای خودی و همچنین هدایت نیروهای خودی.	
۵	فسنگ آتش‌زا، رسام	رنگ قرمز مرمی	آتش زدن هدف‌های قابل اشتعال (انبار مواد سوختنی)	
۶	فسنگ ثاقب انفجاری	نوک مرمی به رنگ مشکی و قرمز	نفوذ در استحکامات، تانک‌ها و زره‌پوش‌ها	

۱- گلوله‌های ثاقب، آتش‌زا و انفجاری از نظر انفجار دو زمانه می‌باشند.

اعمال مکانیکی سلاح: عبارت است از کلیه‌ی کارهایی که در یک سلاح انجام می‌شود تا یک فشنگ شلیک گردد. به طور کلی اعمال مکانیکی سلاح به دو مرحله تقسیم می‌شود:

- ۱- اعمال رفت
- ۲- اعمال برگشت

تذکر: کلیه‌ی اقدامات مربوط به باز و بسته کردن سلاح و قطعه‌شناسی و مراحل گیر و رفع گیر باید به صورت عملی و کاربردی در کارگاه‌های مربوطه توسط مربیان انجام شود.
رعایت اصول اینمنی: به منظور حفظ جان تیرانداز و افراد دیگری که همراه او هستند، باید به نکات زیر توجه کرد:

- الف - سلاح باید قبل از تیراندازی بازدید شود.
- ب - از فشنگ‌های مشکوک استفاده نشود.
- پ - با ماشه‌ی سلاح نباید بازی کرد، چون ماشه‌ی این سلاح حساس است.
- ت - از هر گونه شوخي کردن با اسلحه و نشانه‌روی آن به سوی دیگران جداً خودداری شود.
- ث - هنگام تحويل گرفتن و یا تحويل دادن، باید از خالی بودن سلاح اطمینان حاصل کرد.
- ج - زمانی که ضرورتی برای تیراندازی نیست، اسلحه را مسلح نکنید و حتماً به ضامن باشد.
- چ - هرگز مهمات سلاح را در معرض حرارت شدید قرار ندهید و هیچ‌گاه به ته چاشنی ضربه نزنید.
- ح - به هنگام باز و بسته کردن و یا تحويل گرفتن سلاح، برای اطمینان از خالی بودن آن، رو به فضای مطمئن (به سوی آسمان) ماشه را بچکانید.
- خ - موقع تیراندازی دست را در مقابل مسیر رفت و آمد دستگیره‌ی آتش قرار ندهید.

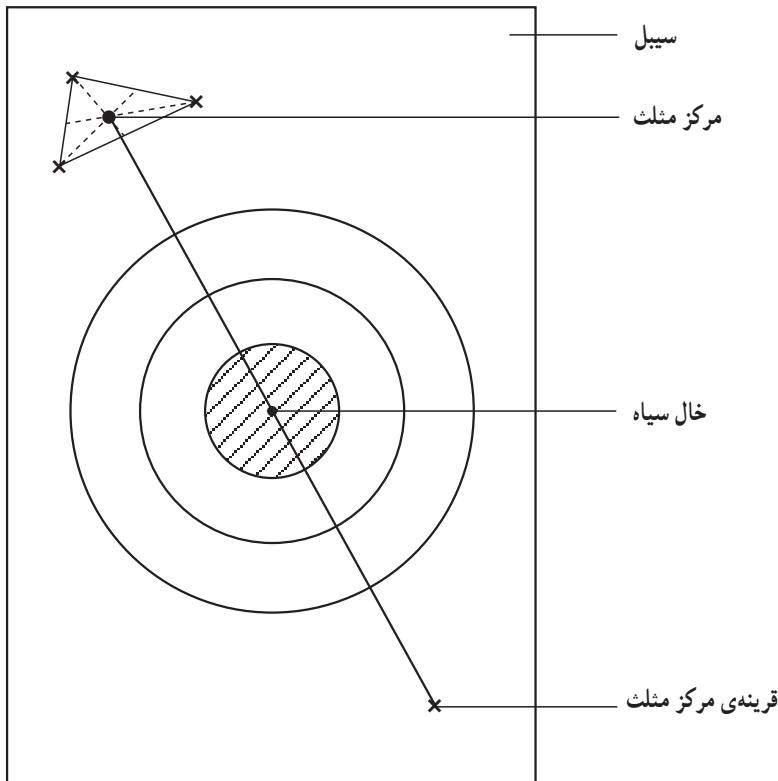
طریقه‌ی قلق‌گیری

تعريف قلق‌گیری: عملی است که قبل از تیراندازی جهت به دست آوردن دقت سلاح انجام می‌گیرد.

چندین روش برای قلق‌گیری ذکر گردیده است که با توجه به جهات مختلف روش زیر را تشریح می‌کنیم:

تعداد سه تیر قلق را با دقت به وسط خال سیاه نشانه‌روی و شلیک می‌کنیم، بعد از انجام تیراندازی به جلوی سبیل می‌رومیم و محل برخورد سه گلوله به سبیل را به هم وصل می‌کنیم. یک مثلث تشکیل می‌شود، حال مرکز مثلث را پیدا نموده و به وسط خال سیاه وصل می‌کنیم و همان خط را به همان اندازه امتداد می‌دهیم تا قرینه مرکز مثلث نسبت به خال سیاه به دست آید.

بعد از به دست آوردن قلق سلاح و پیدا کردن محل قرینه به جای خال سیاه، قرینه‌ای را که به دست آمده نشانه‌گیری کرده و شلیک می‌کنیم.

طريقه‌ی صحیح قلق‌گیری

اصول کار با جنگ‌افزار

همان طور که می‌دانید هیچ کس در بدو تولد تیرانداز نبوده، بلکه تیراندازان ماهر و ممتاز کسانی هستند که با توجه به اصول کلی تیراندازی و استفاده از تجارت شخصی خود و دیگران آن را آموخته‌اند و برای رسیدن به این هدف استعداد زیاد موردنظر نیست، بلکه تنها عامل مؤثر، تمایل و کوشش شخصی است.

تیراندازی خوب بستگی به پنج اصل ساده و مهم زیر دارد:

الف – نشانه‌روی صحیح

ب – وضعیت صحیح

پ – عمل انگشت روی ماشه

ت – تخمین مسافت و بستن درجه‌ی صحیح بر روی تفنگ
ث – تیراندازی با آهنگ صحیح و مداوم

حالاتی تیراندازی
۱- حالت ایستاده

۲- حالت به زانو

۳- حالت نشسته

۴ – حالت درازکش

۵ – حالت هجومی

علمای محترم، صاحب‌نظران، و ائمّه آموزان عزیز و اولیاسی آلمان می‌توانند نظر اصلاحی خود را در باره‌ی مطابق

این کتاب از خرین نمایند. شعبانی تهران - صندوق پستی ۲۶۲ ۱۵۸۵۵ - کردوده مربوط و پس از مرداد (Email:

talif@talif.sch.ir) ارسال نمایند.

و تحریر نسخه‌ی داییت کتاب همیشی